

**R. P. Georgii de Rhodes Avenionensis S. J. disputationum
theologiae scholasticae tomus ...**

**Rhodes, Georges de
Lugduni, 1661**

Dispvtatio IV. De perfectionibus voluntatis diuinæ.

[urn:nbn:de:hbz:466:1-81987](#)

repräsentat speculatiū quod est proprium scientiae visionis. Deinde fateor scientiam simplicem quatenus est speculativa esse necessariam, esse autem libera quatenus est practica, quia non causat nisi cum decreto voluntatis, quo potentia applicatur ad operandum.

Ad tertiam Respond. veram esse hanc propositionem, idē Deus nouit hoc esse futurum, quia est futurum, neque tamen scientia Dei fallibilis est, quia eius obiectum ex suppositione necessarium sufficit ad infallibilitatem scientiae quae per se ipsam infinita est; inī & alterius scientiae intuituā finitā, quia ex suppositione quod mouearis, infallibiliter video te moueri. Sed neque sequitur quod scientia Dei, causetur ab obiecto, aut ab eo pendeat, cum enim dicitur, quod prius est, rem esse futuram, quā illam videri à Deo non significatur genus vñlum causalitatis, sed significatur duntaxat, quod existentia vel futuritio sit conditio necessaria, ut Deus se ipso determinetur ad cognitionem illius, ad quam erat prius indifferens; verum igitur est, quod idē Deus nouit futurum quia est futurum, sed illud (quia) non significat causalitatem, neque dependentiam, sed conditionem tantum & occasionem, quae prior est ratione quā videatur à Deo res futura.

SECTIO II.

De ideis diuinis quatenus sunt scientia practica.

Quæst. 15.

De idea fusè dixi, secundo physicorum, agens de causa exemplari, benè autem illam Atticus apud Eusebium l. 15. præparat. *vocat platonica philosophia caput ac summam*, vocatürque ab Alcino ex mente ipsius Magistri, *exemplar aeternum eorum que sunt secundum naturam*. Psellus autem q. 10. physica vocat eam *primam artificis notionem velut operis futuri delineationem & descriptionem*.

Dantur
ideas in
Deo.

Certum igitur est primò, esse in diuino intellectu ideas rerum omnium possibilium, quatenus illæ sunt realiter producibles, fine quibus Deus artifex perfectissimus nihil planè posset producere, vocat eas Dionysius c. 5. de diuinis nominibus. *Species ac formas eternas, incommutabiles, quarum applicatione res singula formantur talisque sunt*. Ratio est, quia nullum agens intellectuale operari potest sine idea.

Quid sint
illæ ideas.

Certum est secundò, illas ideas non esse aliud quā expressissimas similitudines omnium agendorum & eorum effectrices (vi dixi) ex Dionysii qui etiam vocat eas *Rationes que in Deo sunt, substantiarum efficietes, singulariter subsistentes*, sed pulcherrime Augustinus illas describit l. 12. cituit. c. 20. vbi docet *Eesse in diuina sapientia immensos quosdam thesauros rerum intelligentium, in quibus sunt omnes inuisibiles, & incommutabiles rationes rerum etiam visibilium, & mutabilium, quoniam Deus non aliquid nesciens fecit, & libro 83. questionum quæstione 46. Sunt (inquit) ideæ principales, forme quedam vel rationes rerum stables, & incommutabiles qua in diuina intelligentia continentur.*

Certum est tertio, ideam primariam quidem sed remotam esse ipsam essentiam Dei: ideam primariam proximam esse conceptum ipsum formalem: conceptum autem obiectuum esse ideam secundariam, unde in Deo vñica est sine dubio idea primaria, secundariae vero sunt infinita quae omnia suppono probata esse in physico.

Tom. I.

DISPVTATIO IV.

De perfectionibus voluntatis diuinae.

Quæst. 19. 20. 21.

IVINVM intellectum quadruplici, ut vidimus scientiae lumine splendentem, sequitur voluntas sanctitatis totius sacramentum, virtutum augustale, libertatis & decretorum omnium penetrale secretissimum, cuius naturam & proprietates, ut pro materia obscuritate proponam clarissimè, tria videntur necessaria. Primo, perfectio voluntatis diuina generatim. Secundo, illius libertas. Tertio, illius reliquæ proprietates & virtutes.

QVÆSTIO I.

De perfectione voluntatis diuina generatim.

Nomine voluntatis intelligitur facultas, quæ prævia cognitione bonum prosequitur, aueratur malum, intendit finem, & eligit media propter ipsum. Considero ergo primum qualis in Deo, & quotuplex sit voluntas. Secundò, quale obiectum illius sit. Tertiò qualis & quā multiplex eius actus.

SECTIO I.

*Qualis in Deo, & quotuplex sit voluntas. Quæst.
19. Artic. 1. 11. 12.*

Certum est primò, esse in Deo voluntatem, quia Datur vo
luntas in
Deo. vt suppono probatum ex Philosophia omne intellectuum est etiam volituum, quia omnis forma semper habet per se loquendo appetitum sibi consentaneum, quo feratur in obiectum conueniens, omnis intellectio est forma, ergo habet appetitum sibi consentaneum.

Dices, si Deus reuelaret Angelo se nelle concurrere cum eo ad eius volitionem illa intellectio non posset ordinari ad volitionem. Respon. illam intellectiōnem per se loquendo etiam ordinari absolute ad volitionem, quia per se semper obiectum habet odio dignum, quamvis per accidens nulla volitio possit eam sequi ex eo quod Deus nequeat mentiri.

Certum est secundò, nihil esse in diuina voluntate, quod possit habere rationem actus primi, siue sit ipsa potentia voluntatis, siue habitus, siue aliquid aliud, quia vt constat ex supra dictis omnis actus prius immanenter operatus dicit imperfectionem, & potentialitatem, vnde tota Dei voluntas est amor subsistens, vnicus, infinitus, &c.

Certum est tertio, esse in Deo appetitum naturalē, id est inclinationem ad aliquod bonum immediatè ortam à natura sine media cognitione, potestque huiusmodi appetitus in Deo distingui triplex; nam essentia quatenus est principium virtuale attributorum habet ad illa inclinationem, & persona producens inclinationem habet ad personam productam, & omnipotencia naturaliter inclinatur ad creaturas, neque tamen violentiam patitur circa eas, quas non facit, quia naturalis ille appetitus includit semper cogniti onem & appetitum elicitem ut conditiones; Deus enim habet appetitum communicandi se creaturis, quando recta ratio id ei dictabit, & voluntas eliget.

His ita constitutis, restant divisiones quædam voluntatis diuinæ, quarum inter Theologos mentio habetur frequentissima. Prima est, quam tradidisse

O primus

106 Disp. IV. De Deo. Quæst. I. Sect. I.

primus videtur Hugo Victorinus, in voluntatem beneplaciti, & voluntatem signi. Secunda est, in antecedentem & consequentem, cuius author est Damascenus. Tertia in conditionatam & absolutam. Quarta in efficacem & inefficacem, quarum naturam breuiter exequor.

§. I.

Prima voluntatis diuisio in voluntatem beneplaciti, & signi.

Quid illa
fit.

Dico primò, benè voluntas Dei diuiditur à Theologis in voluntatem beneplaciti & signi. Prima est voluntas realiter existens in Deo, quā prosequitur aliquod bonum vel aueratur aliquod malum, vt cum voluit verbi gratia Christum mori, saluari Petrum. Voluntas signi est illa, quā realiter non est in Deo, sed est effectus aliquis creatus significans voluntatem Dei. Nam effectus ex voluntate procedens vocatur voluntas, eo modo quo, punitio ira Dei dicitur, & beneficium ex amore precedens vocatur amor.

Quotu-
plex volu-
tas signi.

Dico secundò, voluntas signi recte diuiditur in quinque membra, præceptum, prohibitionem, consilium, permissionem, & operationem.

Ratio est, quia illa omnia in scripturis vocari solent voluntates Dei, & inter homines etiam solent esse signa voluntatis. Difficultas esse duntaxat potest pro permissione, in qua nihil planè Deus videtur velle, quia peccatum prohibet, quod permittit, deinde imperat etiam sèpè aliquid, quod vult non fieri, vt cum Abraha præcipit mortem filij, propterea queri solet vniuersum, vtrū voluntas signi supponat in Deo semper voluntatem aliquam beneplaciti.

Supponit
volunta-
tem bene-
placiti.

Dico tertìo, voluntas signi semper significat voluntatem efficacem beneplaciti quā terminetur ad ipsum signum, non autem ad rem significatam.

Ratio est, quia idē dicitur voluntas signi, quia Deus in ea vult ipsum signum, cum enim prohibet aut præcipit, non vult nisi tantum inefficaciter rem ipsam, quam præcipit aut consulit, præceptum autem, & consilium efficaciter vult esse, permissionem etiam ipsam esse vult & in ea sibi complacet, quamvis nolit ipsum peccatum esse: quomodo autem voluntas beneplaciti semper impleatur, non autem voluntas signi pertinet ad quæst. tertiam.

§. II.

Secunda diuisio voluntatis divine in anteceden- tem & consequentem.

Definitur.

Dico primò, voluntas beneplaciti recte diuiditur in antecedentem, & consequentem. Antecedens est illa, quam Deus habet ex se solo, & ex natura sua inclinatione: consequens illa, quam Deus ex se solo non habet, sed præsuppositis aliquibus circumstantijs, quibus sublati illud non vellit, secundum primam voluntatem vult omnes salvare: secundum alteram, damnare vult aliquos. Ita enim habetur ex Chrysostom. serm. i. in epist. ad Ephesios, & ex Damasc. l. 2. fidei c. 29. Difficultas tamen est, vtrum illud quod voluntas consequens præsupponit, sit semper aliquod malum, sic enim adæqua non erit illa diuisio, quia voluntas, quā Deus salvare vult omnes electos consequens est, neque tamen præsupponit malum. Deinde queritur vtrum semper voluntas consequens includat voluntatem de obiecto contrario, & displicentiam illius obiecti quod Deus vult: sic enim sequeretur Deum non velle incarnationem voluntate consequenti, quia in ea non sibi displiceret. Præterea vtrum voluntas antecedens semper sit in-

efficax, quia voluntas vocandi adultos, efficax est, & tamen est antecedens, quia Deus illam ex se solo habet.

Dico secundò, voluntas antecedens ut sic conditionata semper est, & inefficax præsertim respectu finis: voluntas autem consequens est ut plurimum efficax, & conditionata non tamen semper.

Quomodo
sunt abso-
lutæ.

Ratio est, quia voluntas antecedens, illa est quæ præcisè manat ex Deo, neque attendit, aut supponit villas circumstantias, sed omnis voluntas efficax Dei supponit semper alias circumstantias, quas per scientiam conditionatam præuidit, ergo, &c. Itaque media salutis Deus vult dare reprobis per voluntatem consequentem, & peccatoribus per eandem voluntatem vult penas, & in eis sibi complacet, quæ tamen voluntas non est semper efficax: atque adē non est eadem diuisio voluntatis diuinæ, in antecedentem & consequentem, efficacem & inefficacem.

Neque dicas antecedens voluntas illa est, quam Deus ex se solo sumit, ex se autem solo habet quod velit dare gratias peccatoribus. Distinguo enim antecedens, quia illa voluntas consequens tantum est, quā Deus ex se solo sumit habitâ ratione circumstantiarum.

§. III.

Reliquæ diuisiones voluntatis divine.

Dico primò, voluntas in Deo quædem est efficax quædam inefficax. Efficax illa nominatur, quæ habet effectum, & assequitur finem: inefficax quæ non habet effectum, neque assequitur finem, verbi gratia Deus inefficaciter vult salutem eorum, qui non salvantur, efficaciter salvat eorum qui salvantur; neque vero in eo differunt hæ duæ voluntates, quod inefficax sit complacentia solum simplex, & non eliat villa media, est enim vera voluntas finis, ad quem assunt etiam media, sed potius differunt, quod una finem obtinet, & adhibet media, quæ putat finem assequitur: altera non obtinet finem, & adhibet media, quæ putat finem assequitur, altera non obtinet finem & adhibet media quæ nouit finem non assequitur. Vtrum autem dari possit inefficax voluntas quæ media eligat efficacia, postea disputabitur.

Efficax &
inefficax.

Ratio secundò, in Deo quædam est voluntas absolute, quædam conditionata, absolute fertur in existentiam, vel non existentiam obiecti sine suppositione ullius conditionis, verbi gratia præuiso peccato vult filium incarnari: conditionata fertur in existentiam aut non existentiam obiecti ex suppositione aliius conditionis, verbi gratia salvare vult omnes homines, modo ipsi velint. Difficultas tamen est, vtrum efficax voluntas semper sit absolute, & inefficax semper sit conditionata, quod pertinet ad ea quæ de prædestinatione dicenda sunt, sicut ad libertatem spectat vtrum sint voluntates quædam pure conditionatae & ad efficaciam, vtrum Dei voluntas semper impleatur.

Absoluta
& condi-
tionata.

SECTIO II.

De obiecto voluntatis divine. Articul. 2. §. & 9.

Possunt in obiecto diuinæ voluntatis considerari ea quæ Deus vult, & ratio propter quam vult. Primò ergo queritur quomodo Deus se ipsum amet. Secundo an & quomodo amet creaturas. Tertiò vtrum propter se ipsum amet omnia: & an se ipsum amet etiam propter creaturas.

§. I.

§. I.

An & quomodo Deus se ipsum amet.

Dubitatio quadruplicata.

Ratio dubitandi est primò, quia si Deus se ipsum amat quia bonus est, tunc physice, tunc moraliter, sequitur mutua causalitas, & verus circulus; Deus enim amat se ipsum, quia sanctus est, & est sanctus, quia se ipsum amat.

Secundo, si Deus amat se ipsum, vel amor ille, amor est amicitiae, vel amor concupiscentiae, non prius, quia amor amicitiae, est ad alterum, amor autem concupiscentiae non terminatur ad bonitatem personae, sed ad conuenientiam boni quod tali persona amat, ergo conuenientia boni Deum mouebit, non bonitas diuina.

Tertio, etiam si obiectum voluntatis sit bonum, non sequitur tamen quod summum bonum ita sit amabile ut non relinquat indifferentiam voluntati, sed tantum quod infinitè crescat inclinatio libera voluntatis, sicut quia habitus dat facilitatem, etiam si crescat in infinitum, non necessitatibus, sed infinitam dabit facilitatem.

Quartò, si Deus diligit amorem suum, necesse est admittere in Deo infinitas reflexiones amoris; si enim diligit amorem suum, iterum diligit amorem amoris, & amorem huius amoris, & ita in infinitum, quod absurdum est. Probatur maior, quia sicut unum attributum in Deo, ratione distinguitur ab altero, sic primus amor reflexus distinguitur ratione à directo, & secundus à primo; propositio enim haec vera est Deus amat amorem amoris sui.

Assertio affirmans.

Amar se ipsum primariò.

Dico primò, Deus amat se ipsum primariò, necessariò, comprehensiuè.

Prima pars constabit ex dicendis statim de obiecto formali diuinæ voluntatis. Deus enim primariò amat se ipsum, si amet omnia propter se, & se ipsum in omnibus amet, Deus autem (ut probabitur) omnia propter se amat, quia nimur inter obiectum adäquatum & potentiam debet esse proporcio, atqui sola Dei bonitas commensurata est summa perfectioni volitionis diuinæ, ergo illa sola bonitas est obiectum eius adäquatum: præsertim cum ut habetur 9. Ethic. c. 8. amabile sit bonum, maximè autem cuique proprium, diuinum ergo bonum maximè amabile Deo est. Denique Deus sanctus est, beatus est, infinitus est. Sanctitas est coniunctio cum Deo per amorem, beatitudo exigit amorem summi boni posselli, alioqui possesso illa non pariet gaudium, nemo enim delectatur, de eo quod non amat: infinitas exigit omnem perfectionem simplicem, cuiusmodi sine dubio est amor summi boni.

Amar ne cessatio.

Seconda pars, de necessitate illius amoris, inter Theologos communis est, contra Henricum & Scotum, probaturque, quia Deus est necessariò sanctus, beatus, & infinitus, sed sine amore sui simpliciter infinito, non habet haec tria, ut ostensum est. Deinde Spiritus Sanctus est ens simpliciter necessarium, sed si Deus amaret se ipsum liberè, Spiritus Sanctus non necessariò spiraretur, procedit enim per amorem, ergo Deus se ipsum liberè non amat. Præterea si Deus cessare vellet ab amore sui, deberet apprehendere aliquod bonum in illa cessatione, sed non potest in illa cessatione apprehendere ullum bonum, cum non possit in illo amore apprehendere ullum malum. Denique vulgaris ratio est, quia summum bonum clarè cognitum rapit ad se voluntatem, neque ullam ei relinquat indifferentiam, vel quoad speciem, vel quoad exercitum; tunc enim in voluntate non est activa indifferentia, quando in obiecto nulla est obiectiva indifferentia, sed in summo bono clarè cogniti nulla est obiectiva indifferentia cum nulla in eo concipi possit ratio mali, ergo, &c.

Tom. I.

Tertia pars, quod amet se ipsum comprehensiuè. Amat compotatur, quia ut amor obiecti alicuius sit eius comprehensiuè, debet esse intensiuè tam perfectus in ratione amoris quam obiectum est perfectum in ratione amabilis, & extendere se ad omnia quæ in obiecto sunt amabilia, huiusmodi est Dei amor erga se ipsum qui solus totam adäquat Dei bonitatem; est enim tam perfectus in ratione amoris, quam obiectum est perfectum in ratione amabilis, & extendit se ad omnia bona Dei præsertim intrinseca, essentiam, attributa, personas. Imò ipse amor seipsum amat estque circulus ille mirabilis, quo Deus ex bono, in bono, ad bonum, conuersione perpetua se ipsum agit id est reddit in se ipsum amor, dum amat se ipsum.

Ad primam Respond. veram esse utramque illam propositionem sine ullo circulo, Deus est sanctus, quia se ipsum amat, & se ipsum amat, quia est sanctus, vbi causales ille veræ sunt in diuerso genere causæ, Deus se ipsum amat, quia est bonus obiectuè, & est bonus formaliter, quia se ipsum amat, vbi nullus est vitiosus circulus; falsa enim propositio haec est, Deus se ipsum amat, quia bonus est formaliter, cum non amet se ipsum, nisi quia est obiectum amabile, atque adeò ut est amabilis obiectuè.

Ad secundam Respon. amorem quo Deus se ipsum amat esse amorem amicitiae minus proprium, nam ille terminari potest etiam ad se ipsum, cum quis vult sibi bona quia dignus est; non autem præcise, quia bonum quod vult, conueniens est; non enim dici potest amor concupiscentiae quando dignitas, & meritum personæ est ultima ratio volendi bonum. Quam etiam ob causam admitto inter diuinæ personas verum amorem amicitiae, contra Ruiz & Herice: amorem autem concupiscentiae non admitto propriè dictum etiam si una persona velit sibi alteram, quia bona est; semper enim ultima ratio mouens est bonitas Dei ut postea constabit.

Ad tertiam Resp. nullam esse in voluntate increata libertatem ad amandum summum bonum, quia nulla in obiecto est indifferentia, quæ totius libertatis est radix, est autem disparitas de habitu, quia quantumcumque ille crescat, manet tamen indifferentia, crescente autem in infinitum bonitate, tota tollitur voluntatis indifferentia, cum tollatur indifferentia radicalis, quæ est in obiecto.

Ad quartam Resp. primò, quidem non esse absurdum admittere in Deo infinitas reflexiones amoris cum sint in Deo perfectiones infinitæ. Deinde nego esse necesse ponere infinitatem illam reflexionum, quia ut de cognitionibus olim dixi, unus in Deo est amor eminenter directus & reflexus supra omnes amores reflexos, nam unus distinguitur ab altero duntaxat secundum conceptus confusos, & explicitos.

§. II.

An & quomodo Deus amet creaturas.

DE hoc obiecto quod secundariò Deus amat, tria sunt difficultia. Primò quomodo Deus amet creaturas possibilis. Secundò bona & mala moralia. Tertiò quomodo velit semper id quod est optimum.

Videtur quod Deus non amet necessariò possibilia.

Ratio autem dubit. est primò, quia solum summum bonum, ex eo quod sit illimitatum potest necessitate voluntatem ad amorem sui, sed in creaturis possibilibus non est bonum nisi limitatum, ergo voluntas non potest necessitari ad illas amandas. Confirm. quia beati amantes Deum, non necessariò tamen amant creaturas, neque in illis sibi complacent necessariò, ergo multò minus Deus necessabitur ad eas amandas.

O 2

Secundò,

Secundò, nullum bonum creatum amat nec essariò à Deo, nisi pertineat ad intrinsecam illius perfectionem, nam illa est tota ratio propter quam Deus liberè diligit creature existentes, sed possiblitas creature non est necessaria. Deo ad intrinsecam eius perfectionem, & beatitudinem, ergo &c. Confirm. quia amare est velle bonum, sed creature possibilibus nullum Deus vult bonum, ergo illas non amat, præterim cum omnis amor tendat semper in ipsam rei existentiam.

Tertiò, hinc sequitur, quod Deus amat etiam necessariò quodlibet malum, saltem prout est possibile, sicut illud necessariò cognoscit, hoc autem absurdum est, cum Deus ipsa etiam bona moralia non necessariò amat, alioqui etiam Deus necessariò vellet id quod est optimum.

Probatur
amare ne-
cessariò,

Dico secundò, Deus amat necessariò creature omnes possibilis etiam in particulari consideratas, amore inefficaci, & simplicis complacentiæ. Ita cum Henrico, Scoto, Aureolo, docent recentiores communius Vasq. disp. 79. c. 2. Arrubal. disp. 53. c. 2. Herice. disp. 18. c. 1. Ruis disp. 6. fect. 2. contra Bonavent. Halensem, Albertum, Ferrariensem, Molinam, Valentiam, Suarezem.

Ratio est, quia primò, sicut intellectus diuinus propter infinitatem, non solum cognoscit seipsum, sed omnes etiam creature, sic voluntas, quæ non minus est uniuersalis, quam intellectus, non solum necessariò ipsum Deum amat, sed creature etiam eo ipso quod illae sunt amabiles. Probatur, quia intellectio diuina non esset comprehensiva ipsius Dei, nisi cognosceret omne cognoscibile, ergo amor similiter non erit comprehensius si non attingat omne amabile; sed amor Dei aquæ debet esse comprehensiva ac intellectio: ergo debet necessariò attingere omne amabile. Præterea ex infinite probatur eadem pars intellectio & voluntatis; amor enim simpli- citer infinitus debet esse amor cuiuslibet amabilis, sicut intellectio infinita debet esse cognitionis cuiuslibet intelligibilis, sed omne possibile cum sit ens, non est minus amabile, quam intelligibile, ergo &c.

Neque satis est dicere, voluntatem esse liberam, non autem intellectum, si enim voluntas eo quod est libera, non amat omne amabile, sequitur quod libertas impedit voluntatem ne sit infinita, & comprehensiva.

Dico tertio, Deus necessariò amat amore inefficaci & complacentiæ bonum quodlibet morale, vel physicum; odit autem necessariò quodlibet malum culpas etiam ut possibile sub ratione mali moralis: malum pœna non odit, sed illud etiam amare potest.

Ratio est infinita Sanctitas Dei, quæ necessariò exigit complacentiam in bono, & disiplentiam in malo. Probatur, quia non potest Deus se habere negatiè circa ea, quæ connexionem, vel repugniam habent cum omnipotencia, & sanctitate, quam amat adæquatè & comprehensiuè, sed nullum est bonum morale, quod connexionem non habeat cum omnipotencia, & sanctitate Dei, nullum malum formaliter ut sic etiam ut possibile moraliter quod non habeat repugniam cum sanctitate quam amat necessariò, ergo necessariò amat quodlibet bonum morale, odit quodlibet malum, cuiusmodi, sine dubio non est pœna, que posito peccato bona est.

Non ne-
cessariò
vult opti-
mum.

Dico quartò, voluntas Dei neque physicè, neque moraliter necessitatur ad volendum efficaciter id quod est optimum. Ita fuse disputabo tertia parte, ubi plurimi rationibus id probabo, ex eo quod quolibet bono creato potest dari melius, atque adeo implicat ut in omnibus semper Deus velit optimum, ergo nunquam Deus illud vult necessariò. Imò si necessariò moraliter illud veller, veller etiam illud ne-

cessariò physicè, quia etiam physicè repugnat ut Deus non sit perfectè sanctus, perfectè prouidens, & perfectè seipsum amans, ex quo triplici capite aduersarij multa, & difficultima proferunt argumenta plenissime à nobis eo loco soluta.

Ad tertiam Resp. disting. maiorem, bonum quod est limitatum, non potest necessitare voluntatem, si ea sit infinita, & comprehensiuè amet sumnum bonum, nego, si sit finita, & sumnum bonum non amet comprehensiuè concedo. De beatis dispar ratio est, quia non amant comprehensiuè ac infinitè diuinam omnipotentiam; si enim amarent illam comprehensiuè, creature etiam necessariò amarent.

Ad secundam Resp. dist. maiorem, nullum bonum amat nec essariò à Deo, si non pertineat ad eius perfectionem, vel si connexionem cum illa non habeat, concedo, si connexionē habeat, ita ut amari perfectio illa nequeat, quin illud etiam ametur, nego. Creature possibilis etiam si non sit necessaria ad perfectionem intrinsecam Dei, connexionem tamen habet cum illa, ideo necessariò amat. Ad confirm. fateor quod efficaciter amare sit velle bonum, amor autem inefficax est complacentia simplex ipsius boni, quam nego semper tendere in existentiam actualem: esto semper tendat in existentiam possibilem, placet mihi quod hæc res non sit impossibilis.

Ad tertiam satis liquet quomodo Deus non amet, sed odio habeat possibilitatem illam mali ut malum est, si sumatur moraliter: si autem physicè sumatur, fateor quod illam amare possit, quia ut sic est amabilis & bona. Neque aliud probat Herice disp. 18. c. 1. ubi putat amari à Deo entitatem actus peccatorum ut possibilem.

S. III.

Quænam in Deo sit ratio formalis amandi omnia.

Hæcenus dixi quid Deus amet, nunc obscurius est, quænam sit Deo ratio amandi ea, quæ amat, an scilicet ita se ipsum proper se ipsum amare possit, ut possit se ipsum amare propter creature, & vtrum creature etiam amare possit propter ipsas.

Ratio dubit. est primò, quia si sola diuina bonitas est obiectum formale omnium actuum voluntatis diuinæ, vel illa Deum mouet præcisè secundum bonitatem essentialiæ, prout præscindit ab attributis, & personis, vel etiam secundum attributa, & personalitates, non primum, quia bonitas essentialis cum sit infinita, est de se sufficiens ad mouendum Deum, non secundum, quia attributa, & personalitates sunt etiam infinita, & possunt mouere Deum ad sui amorem.

Secundo, si sola diuina bonitas est motiuū formale omnium actuum voluntatis diuinæ, sequitur nullam esse virtutem in Deo præter charitatem cuius folius motiuū formale Dei bonitas est. Fidelitatis autem iustitiae, misericordiae, veritatis, motiuū formale semper est honestas creata, illas virtutes certum est esse in Deo, ergo &c.

Tertiò, sequitur etiam nullam esse Dei veram ad creature amicitiam, nam illa prosequitur bonum amici ut bonum illius est: si autem proximi bonum, propter me ipsum amem, non amo proximum amore amicitiae.

Quartò, Deus vult unum propter aliud, nam vult incarnationem, propter redemptionem, sed hoc non potest velle quin moueat per illud, ergo non mouetur per solam suam bonitatem, sed per bona etiam creata.

Dico quintò, ultimum & adæquatum motiuū cuiuslibet voluntatis diuinæ, aliud non est, quam diuina bonitas: bonitas autem creata potest esse proxima ratio

Solutio
trium du-
bitationum.

Quadruplex dubi-
tatio.

Affectio

Motivum adaequatum est diuina bonitas.
ratio formalis, quæ ametur propter se ipsam terminatiæ. Ita communius omnes cum S. Thoma & Thomistis quos sequuntur Suares in relectione de libertate Dei sect. 2. n. 21. Vasques disp. 82. c. 2. Ruiz disp. 3. & 5. Granadus, Arrubal, Molina, repugnat Herice, disp. 18. cap. 2. & 3. aliisque pauci, sequitur autem omnino ex dictis de motu cognitionis.

Prima enim pars, clara est ex scripturis, *Vniuersa propter semetipsum operatus est Dominus*, innumerous Patres in eam rem dabit Ruiz, *amat Deus* (inquit Bernard. sermon. 59. in Cantica) & *ipse est unde amat*. Ratio est alias indicata, quia si volitio diuina motuum haberet à se distinctum specificaretur, & causaretur finaliter ab aliqua re creata, Sola ergo diuina bonitas est ultima ratio propter quam Deus amat & vult omnia, neque tamen causat finaliter diuinam voluntatem cum ab ea sit indistincta.

Secunda pars, quod bonitas tamen creata sit proxima ratio propter quam Deus amat aliquid. Probatur, quia in Deo est amicitia, est fidelitas, misericordia, Iustitia, & aliae virtutes morales, sed in his bonitas creata propter se ipsam amari debet saltem proximè, alioqui sola erit in Deo charitas Theologica: deinde certum est gloriam à Deo dari propter bona opera, Deum punire propter peccata, ergo bonitas creata propter se ipsam amat proximè à Deo, non ultimè tamen, & mouendo finaliter voluntatem, nulla enim in Deo virtus est, quæ non informetur charitate.

Vnde sequitur, quod Deus se ipsum ut finem cuius gratia, potest amare propter creaturas ut finem cui proximum & immediatum, quem ulterius ad se ipsum referat, quia hoc non est referre se ipsum ad creaturam tanquam medium ad finem, sed tanquam finem, cuius, ad subiectum cui talis finis est bonus; nam finis cuius non ordinatur ad finem, cui, sed cum eo efficit finem unum totalem.

Solutio trium dubitationum
Ad primam Resp. diuinam bonitatem, non esse obiectum voluntatis diuinae prout à nobis concipiatur inadæquate, sed prout est in se adæquate: includit autem ut sic essentiam, attributa & personas. Nam illa omnia Deus amat propter se ipsa, & propter ea quibus identificatur: nego igitur solam essentiam prout praescindit ab attributis, esse rationem adæquate motuam diuinae voluntatis alioqui attributa, & persona non pertinenter ad obiectum primarium, inquit nec unum attributum praescindere potest ab essentia formaliter ut alias dixi, neque obstat, quod bonitas essentialis cum sit infinita per se sit amabilis, hoc enim distinguo, itavt attributa etiam non sint per se amabilia, nego: itavt illa etiam sint per se amabilia cōcedo.

Ad secundam Resp. esse quidem in Deo veras virtutes morales, quæ tamen omnes informentur charitate, & ab ea velut imperentur, virtutum moralium quæ pura sunt obiectum formale ultimum semper est aliquid creatum quod propter se ametur: virtutum autem moralium quæ à charitate informentur, obiectum formale immediatum est aliquid creatum, ultimum autem est ipsa bonitas diuina.

Ad tertiam Resp. ad veram amicitiam sufficere, ut amicus velit amico bonum sine ordine ad propria bona, neque requiri ut bonitas amici, sit ultimum motuum amoris, satis enim est, quod sit proximum motuum.

Ad quartam, Resp. hæc duo esse valde diversa velle unum propter aliud, & velle unum esse propter aliud. Primum illud significat voluntatem Dei moueri & causari finaliter à tali obiecto creato quod est impossibile, secundum significat quod Deus ordinet unum ad aliud, v. gr. incarnationem ad salutem hominum quod verissimum est.

SECTIO III.

De actu voluntatis diuinae generationis.

Certum est primò, vnicum omnino esse actum in voluntate Dei circa omnia obiecta cuius istæ sunt proprietates. Primò, ipsum velle Dei, & amor substantia est, non autem accidens superadditum essentia; ei enim identificatur, & est ipse Deus. Secundò, est aeternum cum entitatiè sit ipse Deus. Tertiò, est ens necessarium, & immutabile ob eandem causam. Quartò, vnicum est & simplicissimum, sed infinitum tamen omnia complectens obiecta & continens omnes actus, itavt eadem illa entitas sit volitio, & nolitio, amor & odium etiam eiusdem obiecti pro diuero tempore, & diuerorum obiectorum pro eodem tempore: vnde qualisunque contingere possit mutatio, vel multiplicitas in actibus diuinis, illa nunquam esse potest secundum entitatem actus quæ semper immutata manet, vt dicetur postea fuisse.

Quam sit multiplex.

Certum est secundò, posse nihilominus nostro modo intelligendi, attribui voluntati Dei, omnes illos actus, qui sine imperfectione sunt in voluntate creata, in qua varij actus distinguuntur. Primò, ut respicit bonum, & malum, amat, odit, gaudet, desiderat, fugit. Provt respicit finem & media, reperiuntur in eo simplex voluntas, intentio, electio, consensus, imperium, exequitio, fructus. Non potest autem esse in Deo vla spes quæ respicit bonum obtentu difficile, respectu autem Dei, nihil est difficile, sed nec timor, audacia, desperatio eandem ob causam: Ira protv precise significat appetitum vindictæ in Deo reperitur, non autem protv aliquam dicit perturbationem: gaudium plenissimum & perfectissimum in Deo est, quia causas omnes haber gaudijs perfectissimi: tristitia excludit omnem summa beatitudinem, præsertim quia illa est de malo quod non potest vitari: desiderium, & fuga respectu creati boni & mali non dederunt Deum, conversionem enim peccatoris desiderat cuius voluntatem non vult cogere.

Difficultas ergo triplex supereft. Primò, circa Dei amorem erga se ipsum, utrum ille à gaudio distinguitur. Secundo, circa intentionem finis, & electionem mediorum. Tertiò, circa ordinem intentionis & executionis.

§. I.

An sit in Deo proprius amor erga se ipsum.

IN eo differt propriè dictus amor à gaudio, quod respiciat bonum secundum se, præcisè protv est conueniens: gaudium autem respiciat formaliter ut præsens & possestum: cum igitur bonum omne intrinsecum Deo essentialiter sit præsens & existens contendunt nonnulli Theologi Deum respectu sui, & respectu omnium bonorum intrinsecorum, habere quidem verum gaudium: amorem autem strictè sumptum non habere, quia in eo respicitur bonum præscindendo à præsencia, & actuali existentia.

Ratio enim dubitandi, primò est, quia nullum assignari potest discrimen amoris, & gaudijs, nisi quod amor respicit bonum abstrahendo à præsencia, sed nullum est bonum intrinsecum Dei quod possit abstrahere ab actuali existentia, ergo esse non potest in Deo amor bonorum internorum distinctus à gaudio.

Secundò, non est in Deo scientia simplicis intelligentiæ circa se ipsum, ergo neque strictus amor circa propria bona. Probatur consequentia Scientia simplex non magis præscindit ab existentia quam propriè dictus amor protv differt à gaudio, sed ideo Deus non potest cognoscere bona sua per scientiam simplicem, quia non potest illa cognoscere sine existentia, ergo

Triplex difficultas.

O 3 eandem

110 Disp. IV. De Deo. Quæst. II. Sect. I.

eandem ob causam amare illa propriè non potest, sed solum de illis gaudere.

Tertiò, vbi non datur cognitio proponens obiectum amoris, sed tantum obiectum gaudij, non potest dari amor, sed tantum gaudium; in Deo non potest dari cognitio proponens obiectum amoris respectu boni intrinseci, quia est tantum scientia visionis proponens obiectum existens, ergo, &c. Confirmat, quia obiectum formale amoris in genere, indifferens est ad absentiam & præsentiam, sed nullum diuinum bonum intrinsecum præscindit respectu Dei ab absentia & præsentia, ergo nullum bonum diuinum esse potest respectu Dei obiectum formale amoris.

**Affirmatio
affirmati-
ua.**

Dico primò, Deus circa se ipsum, & circa omnia sua bona intrinseca propriè dictum amorem habet formaliter distinctum à gaudio strictè sumpto. Ita communiter Theologi cum Suare lib. 3. cap. 6. num. 7. Valsque disp. 8.4. cap. 3. Ruiz disp. 5.2. sect. 1.

Ratio est primò, quia cum Scriptura & Patres tribuant Deo amorem erga se ipsum, dicantque Spiritum Sanctum procedere per amorem, explicari non debent de amore improprio, præsertim cum nulla sit natura intelligens cui proprium non sit amare se ipsum. Deinde verus & strictissimum sumptus amor prout distinguitur à gaudio potest terminari ad bonum præsens & possellum, prout formaliter est conueniens, ergo Deus potest verum habere amorem erga se ipsum, & erga propria bona. Consequentia patet, quia ut amor non sit gaudium sufficit quod habeat obiectum formale distinctum ab obiecto formalis gaudij. Sed si præsentia boni materialiter se habeat, conuenientia vero se habeat formaliter, obiectum formale amoris differet ab obiecto formalis gaudij, quod est sola præsentia boni, ergo ille actus qui respicet præsentiam boni materialiter duntaxat, non erit gaudium. Probatur nunc primum antecedens actus voluntatis non minus potest terminari ad bonum actu existens prout formaliter est conueniens, quam ad obiectum verum formaliter prout est bonum, sed potest terminari ad obiectum verum prout formaliter bonum est, ergo potest terminari ad obiectum præsens formaliter prout est conueniens.

Ratio ergo à priori est, quia verus amor non necessariò præscindit à præsentia obiecti, & respicere potest illam materialiter, nam Beata Virgo, v.gr. qualis sit se esse Virginem potest amare virginitatem secundum se, non amando illam formaliter ut à se posse, ergo potest Deus, &c.

**Solutiones
dubitatio-
num.**

Ad primam Respon. amorem propriè dictum non præscindere à præsentia obiecti, ut male supponitur in omnibus argumentis, potest enim amor præsentiam, & posselionem attingere materialiter, quamvis fieri non possit ut præsentia boni sit motuum amoris sicut est motuum gaudij. Neque dicas sicut desiderium tendit formaliter in bonum absens & gaudium ad bonum præsens, sic amor necessariò tendit in bonum indifferens ad utrumque, & ab utroque præscindit. Nego enim paritatem quia ut amor à gaudio differat & à desiderio, sufficit quod amor tendat formaliter in bonum ut præsens, vel ut absens, etiam si materialiter attingat absentiam vel præsentiam.

Ad secundam, Resp. primò quidem esse dictum supra, quod Deus etiam se ipsum cognoscere potest per scientiam simplicem, unde totum corruit argumentum Herice. Secundò, disparitas est inter amorem & scientiam simplicem, quod discriberemus assignabile inter scientiam simplicem & scientiam visionis aliud non sit, nisi quod scientia simplex cognoscat obiectum præscindendo ab existentiā, scientia vero visionis cognoscat illud existens: inter amorem autem & gaudium discriberemus illud non est ut ex dictis patet.

Ad tertiam, Respon. esse in Deo cognitionem quæ proponat obiectum amoris respectu boni proprii, etiam si detur cognitio tantum proponens bonum ut existens, bonum enim existens prout est bonum secundum se proponitur à scientia visionis, & est verum obiectum amoris. Ad confirmar. Resp. obiectum formale amoris non præscindere absolute à præsencia, sed tantum quatenus est obiectum formale, quod non impedit quo minus bonum diuinum possit esse obiectum formale amoris ut conueniens est, etiam si non sit obiectum prout existe ns actu.

S. II.

Intentio finis, & electio mediorum, ordo intentionis, & exequutionis an & quomodo sint in Deo.

DE hoc utroque genere actuum, magna inter Doctores controversia est propter prædestinationem quæ à recta illorum actuum intelligentia penderet tota, idè ne idem eo loco cogar repeteret, satis nunc sit pauca haec posuisse donec accuratiū disp. 5. hoc totum exequar.

Dico secundo, reperitur sine dubio in Dei voluntate intentio finis efficax, & electio mediorum ita coniunctæ simul ut intentio efficax, & electio mediorum saltem confusa, & indeterminata semper sint vnicus simplex actus prorsus indivisibilis; intentio autem illa, & electio medijs determinati, possint aliquando esse actus per rationem distincti quorum vnius est alio prior: aliquando est vnicus tantum actus indivisibilis sine vlla prioritate, vel posterioritate.

Tres conclusio partes habet explicandas postea & probandas dum explicabitur ordo, & distinctio actuum, quibus prædestinatione tota constat. Vbi patet intentionem finis nullam esse posse reuera efficacem quæ non includat voluntatem efficacem saltem confusam aliquorum mediorum vagè ac indeterminatè, alioqui non differet ab intentione ineffaci, quod videbimus satis esse ut prædestinatione ad gloriam non dicatur independens à meritis: Imò constabat etiam postea quomodo intentio illa gloria non necessario sit prior electione mediorum sine quibus non amatuer finis.

Dico tertio, in actibus diuinæ voluntatis admittendus etiam necessariò est ordo intentionis, & ordo exequutionis, sive voluntas intendens, & voluntas exequens, quos ordines variè à variis explicari video, ut fuse dicam disp. 5.

Q V A E S T I O I I .

De libertate diuina voluntatis. Art. 3. & 10.

Hactenus in genere dixi de perfectione quasi essentiali voluntatis diuinae, nunc sequuntur præcipue illius proprietates, inter quas libertas omnium adhuc eruditorum ingenii inscrutabilis, mysterium est Trinitate personarum nihil clarius, in quo componentia inuicem sunt necessitas cum contingentia, immutabilitas cum indifferentia. Videndum igitur est primò, an sit. Secundò, quid sit actus ille Dei vere necessarius, quia diuinus & tamen contingens, quia liber.

S E C T I O I .

*Verum sit in diuina voluntate actus aliquis
vero liber.*

Libertatem hoc loco appellamus, potestarem voluntatis ad volendum vel non volendum, que dicitur actua indifferenta, & dominium voluntatis ad ponendos vel non ponendos actus suos tunc inter nos

nos tūm extērnos, quoties enim voluntas ita vult ut possit non velle, libera est, & volitio quoties est à potentia quā poterat illam non ponere dicitur actus liber: hoc vtrumque in Deo nunc inuestigamus, & potentiam quā possit velle, & non velle, & actum qui possit poni & non poni.

Ratio dubit, primō est, quia libertas est potentia indifferens ad ponendum actum vel non ponendum, sed in Deo nulla est potentia indifferens sed tantum actualis volitio, ergo non potest esse libertas in Deo. Maior prob. quia id quod est volitio actualis est determinatum essentialiter ad volendum, sed actus secundus est volitio actualis, ergo est determinatus, imò est ipsa determinatio ad volendum, ergo sola potentia potest esse indifferens ad volendum aut nolendum.

Confirm. quia, actus non dicuntur liberi nisi quia sunt à potentia quā potest illos ponere vel non ponere, ergo vbi nulla est potentia indifferens non est libertas.

Secundò, si Deus esset liber circa efficacem amorem creaturarum, Deus posset se non communicare ulli creature, sed Deus hoc non potest, quod probo: Deus non potest agere contra inclinationem suam naturalem; sed si non se communicaret creaturis, ageret contra inclinationem summæ bonitatis sibi maximè propriæ, ergo Deus non potest se non communicare creaturis. Deinde naturale Deo etiam est se ipsum perfectissimè amat, sed perfectior est amor, quo amat se ipsum & creaturas, quam quo amat tantum se ipsum, ergo, &c.

Tertiò, actus liber est is qui potest non esse, nihil est in Deo quod possit non esse, cum quidquid est in Deo sit Deus, ergo in Deo nullus est actus liber.

**Deus est
verè liber.** Dico primō, Deus circa efficacem amorem creaturarum omnium existentium perfectissimè liber est. Ita Catholicī omnes, & ferè etiam Ethnici, quamquam Aristoteli error contrarius solet tribui, Scripturas & Patres nihil est necesse adducere, *Omnia quæcumque volunt fecit. Operatus omnia secundum consilium voluntatis sua.* Sed in re obvia hærente non libet.

Ratio enim breuiter primō, sit, quia si Deus non esset liber, faceret omnia quā potest facere, ideoque vel faceret infinita, vel non haberet nisi finitam potentiam quā absurdā sunt. Deinde frustra esset Deum precari, & ab eo aliquid petere, causam enim necessitatem nemo prudens precibus flectere conatur. Sicque inane omnino est vnicum inter homines, & Deum commercium sperandi & depeccandi vt loquitur Boëthius lib. 5. prola 4. Ideoque nulla est gens quā non persuasum habeat Deum esse liberū, a quo sperare omnia bona posset si eum colat. A priori, rationes multas afferri possunt, quia nulla creatura est medium necessarium ad finem gloriae Dei, quem Deus in omnibus actibus suis intendit, ergo Deus non potest necessitari ad amandas efficaciter creaturas, quas amare non potest nisi vi media. Deinde omne intellectuum est liberum ex eo quod cognoscat indifferētiam obiectorum in quibus si finita sint semper est aliquid malum. Denique libertas est perfectio simplex circa bona finita, melius enim est agere cum dominio in suis actus, quam agere sine villo dominio vt bruta quā multò imperfectius agunt quam homo.

Dico secundo, est in Deo libertas tūm contradictionis tūm contrarietatis circa obiecta non mala.

Ratio est, quia perfectissima libertas vtrumque hoc munus habet, potest enim agere, & non agere, non quod possit agere simul & non agere, sed quod vtrumque possit simul: potest etiam agere contraria, velle vel nolle, amare vel odio habere. Quæ omnia certum est esse in Deo, dixi tamen secluso malo, quod Deus non potest amare, & secluso bono quod Deus non potest odio habere.

Dico tertio, non est in Deo libertas, quā possit intra se ipsum producere realiter suam volitionem aut nolitionem, sed tantum libertas quā possit terminare, vel non terminare suum actum internum necessarium ad obiecta, & quā possit extra se agere, vel non agere.

**Terminare
vel non
terminare
suum actū.**

Ratio est, quia ens summè necessarium, infinitum, & simplicissimum, non potest habere in se aliquid contingens, & receptum, sed haberet in se aliquid contingens, si produceret & reciparet in se ipso volitionem, ergo in Deo nullum est velle productum, sed duntaxat velle actualē, subsistens, imprudētum, infinitum, necessarium quoad totam entitatem, sed indifferens vt terminetur vel non terminetur ad obiecta.

Ad primam, Respon. distinguendo maiorem, libertas est potentia indifferens, &c. Libertas creata concedo, libertas increata, nego. Libertas enim diuina est actus ipse necessarius secundum esse, indifferens autem vt terminetur ad obiecta vt ostendam statim. Ad probationem eadem responso est, id quod est volitio actualis & determinatio ad unum est determinatum ad unum si sit volitio & determinatio finita concedo, si sit infinita nego, nam illa ita est volitio actualis vt possit esse nolitio, ita est determinatio ad unum, vt possit esse determinatio ad oppositum. Confirmatio eandem habet responsionem.

Ad secundam, Respondeo inclinationem quam Deus habet ad sui communicationem esse subordinatam libertati, & quasi conditionatam ex suppositione quod voluntas Dei iubat, ideoque illa inclinatio quantumcunque infinitè crescat, nunquam libertati contraria est. Vnde Deus non ageret contra illam inclinationem quamvis non se communicet ulli creature. Amor quo Deus se ipsum amat & creaturas, extensiù maior est, non autem intensiù & in ratione perfectionis.

Ad tertiam, constabit ex dicendis esse in Deo actum intrinsecum, quo reuera liberè vult, & amat sine contingentia, compositione, mutatione, quā tota est difficultas libertatis diuina in qua vt dixi componere necesse est duas res extreme oppositas, summam necessitatem, & contingentiam ciuidem volitionis diuinae, quā si diuina est, necessaria est, si est libera, non est necessaria sed planè contingens, quod vt explicem, sit.

SECTIO II.

Quid sit in voluntate diuina actus liber.

Tota ergo difficultas huius connexionis rerum adeò oppositarum, necessitatis nimirum, & contingentiarum in eo sita est vt videatur, vrum actus ille liber qui dicitur volitio Dei aut nolitio, sit aliqua perfectio extrinseca Deo vel adæquatè, vel faltem inadæquatè. An vero sit perfectio adæquatè intrinseca, si enim est extra Deum, iam non est ipsum velle Dei & amor vitalis de quo solo quæritur non autem de actu extrinseco, si est adæquatè intra Deum, non est contingens. Vnde duæ sunt inter Theologos sententiae celebrissimæ, vna quā vult actum liberum Dei constitui per aliquid extrinsecum Deo: altera quā ponit illum adæquatè intrinsecum. Quod vt explicetur vt potest clarissimè in materia obscurissima, videndum primò est, vrum velle Dei liberum constitutatur per aliquid omnino intrinsecum Deo. Secundò, quid sit perfectio illa intrinseca per quam illud constituitur. Tertiò, fundamenta soluenda difficultatis, & eius solutio. Quartò, argumenta in oppositum, ex triplici capite.

**Dux sen-
tentia.**

S. I.

Vtrum velle Dei liberum constitutatur per aliquid extrinsecum Deo: an verò sit perfectio adæquatè Deo intrinseca.

Aureoli
sententia.

Prima itaque factio, duce Aureolo, negat liberum velle Dei esse adæquatè intra ipsum Deum, sed hi deinde multipliciter sunt diuersi. Primo enim, Aureolus ipse in 1. dist. 47. art. 1. subtilissimè omnino philosopha liberum actum Dei assertus esse adæquatè extrinsecum ipsi Deo, neque aliud esse quam effectum ipsum extrinsecum, quamvis principium liberè productum ipsius actus sit intra Deum & reuera vitale. Quippe inquit de diuina libertate sentiendum est aliter, ac de nostra; nos enim habemus potentiam indifferentem, volitionem contingentem, & effectum extrinsecum, habemus videlicet libertatem ponendi actum in nobis aut non ponendi: Deus autem habet potentiam indifferentem, non intra se agendi aut non agendi, sed extra se, estq; omnino similis igni qui extra se posset ignire vel non ignire: vel etiam cogita voluntatem nostram, sicut actum suum potest producere vel non producere intra se, sic posse illum producere vel non producere extra se, habes libertatem diuinam ex se ipsa in differentem ad agendum ad extra vel non agendum. Ino exemplum habetur eria in voluntate creatuæ, qua licet omnino necessaria sit per se ipsa immediate se determinat ad primam suam volitionem, quæ contingens est. Sic in Deo nihil omnino liberum est præter externum actum, qui prodit ab actu existente necessario, sed indifferentem ad agendum, & hanc sententiam Aureoli tametsi verbis disfusulent, omnino tamen sequi videntur, Herice disp. 16. a. 61. qui ponit velle unum sufficiens, alterum efficax, quod ultimum prorsus externum est. Et Recupitus q. 9. c. 2. vbi ponit duplēm complacentiam simplicem, alteram ut mundus sit, alteram ut mundus non sit, deinde effectum extrinsecum, in quo solo totam ponit indifferentiam; Vitalitas enim est in illa complacentia, quæ fit efficax, & libera per actum extrinsecum, in quo sola est libertas.

Sententia
Vasquis.

Secundo, molliuit sententia huius inuidiam Vasq. d. 80. vbi latissimè probat actum liberum Dei, prout est actus determinatio, & tendentia constitui essentialiter, & veluti componi ex duobus, primum est, actus Dei necessarius & intrinsecus, alterum est effectus extrinsecus; unum sine altero non est velle liberum: utrumque simul quod vitalitatem includat & contingentiam, est actus Dei adæquatè liber. Eadem est sententia Molinæ, hic art. 2. disp. 2. Arrubalis disp. 54. Granadi tom. 2. tract. 3. Basiliij Pontij, aliorum plurium, qui tamen non eodem modo explicant illud extrinsecum; alij enim dicunt esse actionem ipsam, seu causalitatem: alij effectum causatum, sed hac ad soluendam difficultatem parum conferunt, sicut quod ait Granadus esse in Deo actum efficacem quo velut disunctionem illam mundum esse, vel non esse, fieri autem determinationem ad creationem mundi per ipsam creationem mundi.

Sententia
Thomistarum.

Tertiò, eandem sine dubio sententiam sequuntur plerique Thomistæ, ac alij dum aiunt, actum liberum Dei non supperaddere actui necessario aliud, quam respectum rationis ad effectum productum, nam illi nomine *respectus rationis* non intelligunt, nisi denominationem petitiæ à forma extrinseca, quod est frequentissimum Thomistis & Vasqui, vel connotationem effectus extrinseci, nam illa sunt fundamentaliter respectus rationis; si enim intellegent respectum rationis formaliter, seu figuramentum intellectus nostri, certè loquerentur absurdissimè.

Omnes itaque illi negant velle Dei liberum esse

perfectionem adæquatè intrinsecam Deo, habentque fundamenta tria: Primo, quia quicquid est intrinsecum Deo, est summè necessarium, implicat vt quod est liberum, & contingens, sit summè necessarium, nam haec duo contradictoriæ opponuntur. Secundò, quia implicat esse formam totam in subiecto, quin ponatur effectus formalis, nunc in subiecto esset tota forma, quâ Deus diceretur nolens creare mundum, si nollet illum creare, nam est tota perfectio extrinseca, ergo Deus est verè nolens creare mundum. Tertiò, implicat dari effectum aliquem formalem extrinsecum sine forma extrinseca; sed nulla est forma, quâ Deus sit volens creare mundum; non enim est volens formaliter per actum vt est necessarius, neque per aliquid extrinsecum Deo: ergo nihil est quod Deum constituat formaliter volentem.

Dicendum tamen primum est, velle Dei liberum neque adæquatè, neque inadæquatè constitui per aliquid extrinsecum Deo, quodcunque illud sit, sed esse perfectionem adæquatè Deo extrinsecam, secundum omnia essentialia. Ita docent cum Suarez omnes doctores infra referendi, potestque pluribus rationibus demonstrari evidenter, quibus omissis, tres mihi omnino satis erunt, sed meo iudicio claræ ac demonstratiæ.

Prima sit à priori, velle Dei liberum, non constituitur essentialiter per id quod est posterius natura, quam ipsum velle Dei realiter, & formaliter liberum, sed operatio extrinseca, & omne id quod est extra Deum, est posterior natura ipso velle Dei, & amore libero, ergo ille amor liber non constituitur, vel adæquatè, vel inadæquatè per aliquid extrinsecum Deo. Maior non videtur egere probatione, quia quod supponit aliud constitutum essentialiter non est constitutum illius essentialiale, quod autem est natura posterius quam amor Dei formaliter liber supponit illud constitutum essentialiter. Probatur ergo minor, illud est posterior natura quam amor Dei liber, quod causatur per amorem Dei realiter, & formaliter liberum, tanquam per actum primum, sed omne quod est extrinsecum Deo causatur per amorem formaliter liberum, tanquam per actum primum, quæ ac causatur per omnipotentiam, ergo illud est posterior natura quam amor Dei formaliter liber, tota difficultas est in minori, quam multipliciter aduersarij distinguunt. Probatur autem, illud quod causatur quia Deus non necessariò, sed formaliter liberè vult, causatur per amorem formaliter liberum, vt per actum primum, sed effectus extrinsecus causatur, quia Deus non necessariò, sed liberè vult, ergo causatur per amorem vt formaliter liberum. Prob. min. ille amor qui est actus primus, respectu effectus extrinseci, vel essentialiter differt ab actu necessario, vel non, si secundum ergo effectus ille necessariò causatur, si primum ille amor qui est actus primus (de illo enim solo loquor) est formaliter liber, alioqui male dixisset scriptura omnia quæcumque voluit, fecit. Confirmatur tam amor liber, vt liber, est actus primus, respectu effectus, quam omnipotencia, sed omnipotencia, vt adæquatè constituta, est prior natura effectu extrinseco, neque per illum constituitur, ergo neque actus liber, prout est actus primus, potest per illum actum secundum constitui.

Respondent aduersarij effectum extrinsecum causari per amorem specificatius, ac inadæquatè liberum non per amorem formaliter, & reduplicatiuè liberum, sicut causa, vt actu causans constituitur per connotationem effectus actualis, & tamen est prior natura quam effectus, sine quo tamen nec esse, nec intelligi potest. Sed contra videtur enim manere tota vis argumenti propositi. Nam primum id quod per modum actus primi producit aliud, est constitutum in

Fundame-
ta huius
sententia.

Affiratio
negans.

Prima pro-
batio.

Prima
euasio.

in ratione actus primi omnino independenter ab illo, sed amor liber reduplicatiū per modum actus primi producit effectum extrinsecum, ergo est constitutus independenter ab effectu extrinseco, in ratione actus reduplicatiū liberi. Probatur min. si amor liber formaliter ut liber non causat effectum, non magis effet verum, quod amor liber causat effectum ut actus primus, quām amor necessarius, sed magis verum est quod amor liber causet effectum ut actus primus, quām amor necessarius, est enim verum quod Deus liberè causat, non autem necessariō, & causat quia vult liberè, ergo &c. Neque valet exemplum de causa in actu secundo, nam illa etiam prout est actus primus influens, distinguitur adaequatē ab actu secundo, & quamvis sine illo non possit intelligi, tamen nego illam constitutum per actum secundum.

Vigetur argumentum. Deinde vrgo argumentum efficaciter, quia si aliquid extrinsecum Deo est constitutum amoris liberi admittendā necessariō sunt hæ propositiones, Deus misit filium suum, quia mundum amauit, & ista, Deus mundum amauit quia misit filium suum. Imò propositio hæc, sic Deus dilexit mundum &c. hunc habebit sensum, Deus misit filium suum, quia misit filium suum, quoniam amare non erit aliud formaliter quam mittere filium suum. Hæc omnia sunt absurdā, quia causa formalis, & efficiens sibi non possunt esse mutuū causa ut suppono ex physica. Hic autem amor liber causat effectū incarnationem, & incarnationē est forma constitutiva amoris liberi, quod absurdissimum est, & sanè ridiculas reddit illas omnes propositiones, omnia quæcumque voluit, fecit; sensus enim est, omnia quæ fecit, fecit. Operatur omnia secundum consilium voluntatis suæ, operatur omnia quia operatur. Imò non minus in Deo amor liber antecedenter ad effectum aut actionem extrinsecam est adaequatē liber, quam amor voluntatis humanae, sed amor voluntatis nostre est adaequatē liber antecedenter ad operationem extrinsecam, ergo etiam amor Dei, non enim Deus alter liberè agit extra se quam homo. Denique ipsa scientia libera non potest constitui per effectum extrinsecum, alioqui non effet posterior effectu extrinseco, ergo neque voluntate libera constituitur per illum. Sed hoc magis constabit ex sequenti argum.

Altera ratio. Secunda enim ratio sit planè ut opinor demonstrativa, si velle Dei liberum constitutur per aliquid extrinsecum, sequitur omnino quod Deus nullum habuit ab aeterno amorem, aut decretum liberum actuale, quod repugnat scripturis & lumini naturali elegit nos in ipso ante mundi constitutionem, veniente benedicti patris mei, accipite paratum vobis regnum à constitutione mundi, & alia innumera. Probatur sequela manifestè, tunc non est actuale decretum liberum quando non est actuū per quod essentialiter illud constituitur, sed id per quod illud decretum actuū constituitur, effectus nimis extrinsecus non est actuū ab aeterno, ergo decretum illud non est actuale ab aeterno. Neque dici potest quod effectus futurus sufficiat, nam eo modo est decretum, quo est eius constitutuum, sed eius constitutuum nempe creatio mundi, v. g. non est actuū ab aeterno, ergo decretum non est actuū, sed est futurum, quod idem verum erit de scientia libera, si enim constituitur per effectum futurum, erit futura, sed non erit actuū, nisi quando eius obiectum est actuū. Neque luet varias aduersiorum responsiones expendere quæ omnes diluuntur ex ea ratione quam attuli, quidquid enim attulerint semper verum erit amorem illum non esse actuū ab aeterno, cuius constitutuum essentiale non est ab aeterno. Eodem arguento probaretur actus Dei esse præteritos, quia præ-

Tom. I.

rierunt obiecta per quæ illi constituebantur.

Tertia etiam caue efficacissima ratio sit, quia certum est Deum multos habere actus liberos, quibus nihil physicum extra se producit, ergo actus ille Dei liber non constituitur physicè per effectum physicum. Antecedens multipliciter probari potest.

Tertia ratio.

Primum exemplum sit dispensatio voti, aut alterius contractus, remissio peccati venialis, & reatus pœnae, imo & mortalī per puram condonationem extrinsecam, ut olim probauit, tunc enim nihil omnino extra Deum producitur, per quod actus ille liber constituitur, neque satisfaciunt illo modo qui dicunt promulgationem externam à Deo factam, esse sufficientem mutationem extrinsecam, per quam actus ille liber constituitur. Hoc inquam non satisfacit quia quod supponit condonationem, aut dispensationem, non est ipsa dispensatio, sed reuelatio dispensationis supponit dispensationem, cum sit eius significatio, quis? dicit v. g. sacramentum quod est signum gratiae esse gratiam. Deinde peccatum veniale, & reatus pœnae remittuntur per solam condonationem extrinsecam, v. g. in indulgentijs & suffragijs, nunquid Deus reuelat condonationem hanc. Denique si commisi quatuor peccata mortalia, & explicitè doleam tantum de uno, sed ex motu uniuersali, tunc remittuntur peccata quatuor, & tamen in me nihil Deus producit, nisi quod produxisset si remisisset vnum duntaxat peccatum, & in me non est nisi actus ille contritionis qui esset, si non commissem nisi vnum, ergo illa condonatio non constituitur per aliquid extrinsecum.

Secundum exemplum non minus evidens est, quia Deus cundem effectum, & eandem actionem per quam producitur mundus, potest dirigere in fines variis, ad quos illos actuū non dirigit, creationem mundi v. g. dirigere potuit ad solum Christum, vel ad Angelos, incarnationem verbi dirigere potuit omnino eandem ad salutem demonum vel ad solam gloriam Christi, tunc nihil esset nouum extra Deum, quod nunc non sit, ergo actus ille non completeretur per aliquid extrinsecum. Imò potest Deus (vt postea dicam) prædefinire actus liberos nostros, tunc eodem modo dabit auxilia, & idem actus erit in nobis, ac si non esset præfinitus, ergo nihil erit extrinsecum quod constituit voluntatem hanc Dei.

Non satisfaciunt autem illi omnes qui aiunt mutari tunc necessariō actionem qua producitur effectus qui vel dirigitur ad diuersum finem, vel qui prædefinirunt. Non sufficit inquam hæc responso primo, sicut Deus hunc terminum actionis potest dirigere ad alium finem, & prædefinire, sic dirigere potest ipsam actionem, hanc enim incarnationem, quæ defacto existit, & hanc Christi mortem, quare ad salutem Angelorum vel ad solam suam gloriam dirigere Deus non potuit, tam bene quām terminum actionis. Imò si actio non distinguitur à termino (quod probabiliter multi docent) non poterit Deus alios habere fines quām quos habuit. Et quis credat diuersam fore actionem, qua Deus dabit mihi gratiam, si sanctus Petrus eam mihi impetraret, ab ea quā fuisset, si sanctus Paulus eam impetrasset. Denique prædefinatio huiusmodi tolleret libertatem, quia poneret in me actionem cum qua est incompossibilis negotio consensus, cum sit connexa cum præfinitione, & præfinitio cum bono opere.

Deferat conditionata.

Alterum exemplum est quia Deus habet multa decreta conditionata quæ nihil ponunt in re, & scientiam futurorum conditionalium, illa non possunt compleri per effectum extrinsecum, cum nihil ponant in re, v. g. vider Deus si vocarem Petrum, conuerteretur quem tamen non vocat, ibi nihil excogitiabile.

P

tabile

114 Disp. IV. De Deo Quæst. II. Sect. II.

Voluntas
negatio-
num.

tabile prorsus est quid ponatur nouū, similiter dicendum est de omnibus promissis conditionatis, ergo, &c.

Vltimum exemplum est in illis actibus positivis, quibus Deus vult negationes, v. g. non vult facere alium mundum, alium Christum. Vnde argumentor, quod est verè positivum non potest constitui per puram negationem. Hic nihil est præter negationem alterius mundi. Imò potuit Deus dicere, ego nihil volo creare, tunc extra Deum nihil omnino esset positivum, & tamen esset in Deo actus verè positivus, ergo, &c.

Iisdem argumentis impugnantur, qui volunt, velle Dei liberum constitui per respectum rationis, nam ille respectus rationis, vel sumitur formaliter, prout est merum figuratum intellectus & ens rationis, vel fundamentaliter sumitur pro fundamento illius respectus seu pro denominatione quæ petitur à forma extrinseca. Si primum actus Dei liber est fictum ens, & non reale cum constitutuum eius non sit reale, sed fictum, si sumitur pro fundamento talis respectus, illud vel est extra Deum, & sic omnia redeunt argumenta prius facta: vel est intrinsecum Deo, & sic videndum est quomodo illud non sit necessarium, sed potuerit non esse.

S. II.

Quomodo actus ille liber constituantur per aliquid intrinsecum Deo.

Sententia
Caietani.

Non fuit difficile ab actu libero Dei remouere omnia quæ sunt extra Deum, nunc longè operiosus est inuenire quale sit illud intrinsecum Deo, quod nec sit contingens, quia est Deo identificatum, neque necessarium, quia est liberum. Hoc autem ut inuenirent varia excogitarunt subtilissimè Theologi, quibus displacebat prius illud placitum Aureoli.

Primo enim Caietanus quæst. 19. art. 2. non est veritus dicere actum Dei liberum, esse perfectionem aliquam liberam quæ ab eterno potuerit non esse in Deo. Consentient Caietano Fonseca, & Salaz, dum volunt actum Dei liberum esse realem extensionem liberam actus necessarij ad obiecta creatæ, quæ non sit intensiva perfectio, sed realitas tamen libera, quæ deesse Deo possit, & loco eius altera suffici. Idem ut audio placuit nuper Theologo subtilissimo qui vult actum Dei aliquem esse ab eterno in Deo & realiter esse Deum, realiter & essentialiter ad talia, & talia obiecta terminatum sine quibus nec esse nec intelligi possit entitatiæ, & cum tamen potuisse non esse. accensendi Caietano etiam sunt quidam recentiores ponentes in actu Dei libero, mysterium non impar Trinitati, ubi propter infinitatem verificantur ea, quæ videntur contradictoria; sicut enim eadem res est communicabilis, prout est essentia, & incomunicabilis prout est persona, sic idem actus voluntatis est necessarius prout terminatus ad Deum, & contingens prout terminatus ad creaturem, idem enim actus potuit non esse præcisè sub illo respectu, sed non sub omni respectu; cur? enim in Trinitate hoc ponetur non aeternum in libertate. Denique alij contingentiam formalem rpotè Deo indignam reijcidentes, explicari mysterium hoc posse putant, per virtualem contingentiam; dicunt enim actum Dei liberum, esse ipsummet actum necessarium, prout virtualiter est contingens, eo quod continet omnem actum creaturem, atque adeò per se ipsum facere possit totum quod faceret actus superadditus; si enim per virtualem distinctionem saluator mysterium Trinitatis, cur? libertas per virtualem contingentiam non explicabitur. Hac enim posita facilis est explicatio difficult-

tatis aliquoq insolubilis, & illa omnia rationabiliter i. Deo ponuntur, imò negari nullo modo possunt.

Secundò, Suares disp. 30. metaph. sect. 9. altissimè omnino philosophatur de Deo; dicit enim Deum eodem actu simplicissimo & indivisiibili, velle omnia quæ vult, & nolle quæ non vult, siue necessariò siue liberè, quia idem omnino actus propter infinitam eminentiam est omnis volitio & omnis nolitio entitatiæ, atque adeò necessarius, quatenus comparatur ad intrinseca bona Dei, liber quatenus comparatur ad creaturem. Sed non ita tamen est liber quod possit esse vel non esse, sed quod possit sine villo addito per se ipsum terminari vel non terminari. Hoc enim ei conuenit ratione infinitatis, & eminentiæ, in genere actus purissimi, in quo continet perfectionem uniuersi actus, vt sine illa siu mutatione possit respicere obiectum, vel non respicere, arque ita esse in Deo totus & non conferre illi adæquatum effectum formalem, quod omnino in creatis repugnat propter finitatem. Deus autem quia purissimus actus est, infinitus, & independens ab obiectis extrinsecis potest ad illa terminari vel non terminari sine mutatione illa, vel additione facta in ipso actu interno. Quia verò semper dici potest illum respectum & terminationem esse aliquid reale non necessarium, quòd si est intra Deum, admittitur entitas intrinseca quæ abesse à Deo potest: si est extra Deum, ergo actus liber constituitur per aliquid extra Deum. Optimè distinguit terminationem illam esse aliquid reale necessarium quoad esse, non necessarium quoad terminationem, & denominationem; illa enim denomination ita est intrinseca, vt sit tamen cum ordine ad aliquid extrinsecum, quod secum aliquo modo inuoluit. Hæc ille ut vides subtilissimè, quorum summa est actum intrinsecum Dei, eo quod secundum se sit omnis actus esse necessarium quoad esse, contingente quoad terminationem. Quem modum plures imitati, voces tamen mutant dum aiunt actu esse liberum quoad acceptationem, quoad effectum formalem reddendi Deum volentem, quoad denominationem, quoad efficaciam. Nam illa eodem recidunt tradunturque ab Albertino tom. 1. coroll. 2. q. 2. Theologica.

Tertiò, Salazar. I. de concept. c. 24. dicit actum liberum Dei explicari optimè posse, si dicas illum esse actum Dei necessarium cum determinatione indifferenti ad res creandas, vel non creandas. Si autem quæras quid sit extrinseca illa determinatio & applicatio voluntatis ad obiecta, negat illam esse actionem ipsam extrinsecam quæ posterior est actu libero, sed esse ipsam entitatem voluntatis, vt propensam in actu primo, ad elicendū talem actu secundum extra se. Hanc autem propensionem negat esse aliquid physicum positum in voluntate quod non erat ante, nam hoc eset physica prædeterminatio, sed esse quandam moralitatem, per quam intelligitur voluntas diuina, transferri ex statu remoto ad operandum in statum proximum sine sui mutatione: nam etiam in voluntate creata necesse est admittere actiua determinationem ante determinationem formalem, quæ est actu ipse voluntatis; cum enim effectus determinatus nunquam procedat à causa indifferenti: volitio autem actualis sit effectus determinatus, necesse est vt voluntas prius natura, quam producat determinationem formalem, actiua ac virtualiter intelligatur determinata, non per aliquid de nouo receptum, sed per suam entitatem vt propensam, & proxime applicatam ad hunc potius effectum, quam ad aliud. Per hanc ergo determinationem causalem explicatur optimè libertas diuina.

Dicendum secundò est, Actum Dei liberum ita esse perfectio-

Sententia
Suares.

Sententia
Salazaris.

Assertio negativa. perfectionem intrinsecam Deo, ut non non sit perfectio aliqua contingens quæ secundum esse abesse à Deo possit, nec extensio item perfectionis necessariæ contingens & separabilis realiter à Deo, neq; aliquid virtualiter contingens, nec demum aliquid necessarium simul & contingens realiter.

Primo enim Caietanum communiter omnes reijciunt, quia si perfectio aliqua realis potest in Deo esse qua non est: vel si potest non esse realiter quæ nunc sit, datur in Deo vera & realis compositio, illa enim perfectio, quæ realiter abesse potest à Deo, existente perfectione necessariâ, distinguuntur realiter à perfectione necessaria. Secundo, ponitur in ipso Deo vera cōtingentia cōtraria enti necessario, aliquid enim quod realiter est Deus, potuit non esse ab eterno, & aliquid, quod nunc est nihil, potest esse Deus. Quæ, aliisque plura similiiter impugnant extensionem illam realē perfectionis intenſuæ Dei ad creaturas, quam inuexere Fonseca & Salaz. nam illa est aliquid reale intra Deum quod potuit ab eo auferri. Et multò etiam magis destruit nuperum commentum, quo ponitur aliquid identificatum cum Deo, quod tamen potuerit non esse secundum entitatem quod est dicere Deum potuisse non esse, in quibus omnibus placitis nihil veri video, nihil solidi.

Secundo, quod non sufficiat contingentia virtualis actus necessarij probatur, quia vt Deus liberè velit creare mundum, & non habeat voluntatem illum non creandi, debet dari aliquid quod non esset si Dens esset nolens creare mundum, & contra, si Deus esset nolens creare mundum esset aliquid, quod nunc non est, alioqui Deus non est volens creare mundum. Sed nunc tota datur virtualis contingentia, quæ daretur si Deus esset nolens creare mundum; illa enim significat dūntaxat, quod Dei actus sit infinitus & aquivaleat actui qui potest non esse, sed quamvis Deus esset nolens creare mundum, actus intrinsecus Dei æquivaleret huiusmodi actui, ergo actus Dei esset omnino idem tum realiter, tum virtualiter: ergo virtualis illa contingentia non sufficit. Deinde actus Dei eodem modo est liber quo est contingens, sed per te non est contingens nisi virtualiter, ergo nec est liber nisi virtualiter, esto igitur admittenda sit in actu diuino propter infinitatem contingentia virtualis, sicut inter essentiam & personas datur virtualis distinctio, nego tamen contingentiam virtuali sufficere, vt ostendi, quia libertas formalis exigit formalem, & non tantum virtualem contingentiam. Neque satis est vt perinde se habeat virtualiter, ac si posset non esse, sed requiritur vt realiter possit non esse secundum aliquid; sicut inter personas Trinitatis non sufficit virtualis distinctio, sed requiritur actualis.

Tertio, denique commentum illud alterum quondam recentiorum, ponentium in Deo actus duos virtualiter distinctos, vnum necessarium, alterum contingentem, vel potius vnum qui simul contingens fit, & necessarius efficacissimè reiici potest. Eadem enim habet, & plura incommoda quæ habet sententia Caietani. Primo enim, difficultatem libertatis auger tota difficultate mysterij Trinitatis, sine vlla necessitate, & tamen nihil in toto est obscurius fide Christiana. Deinde iuxta illam explicationem, verum omnino est dicere, illud quod nunc est purum nihil esse potuisse Deum, & id quod est Deus esse potuisse nihil, quod dici nequit. Deinde certum est illa distinguiri realiter, quorum vnum existere potest altero non existente, actus Dei necessarius existere potuit non existente realiter actu contingente, ergo illi actus distinguuntur realiter. Neque pat est ratio eorum, quæ affirmantur de diuina essentia, & personalitatibus;

Exclusio actus contingens & necessarii.

vna enim communicatur, altera non communicatur: producitur persona, non producitur essentia. Quæ omnia cum sint perfectiones optimè affirmari possunt de Deo, at verò esse contingens imperfectio est quæ in Deum cadere non potest.

Dicendum est tertio, actum Dei liberum non ita esse adæquatè intrinsecum Deo, vt non dicat in obliquo & terminatiuè aliquid extrinsecum quod potuerit non esse, quamvis per illud nullo modo constituantur, sed tantum in obliquo & extrinsecè complerentur. Ita omnino censem Suares, & alij qui dicunt actum istum esse liberum, quoad terminacionem, denominationem, determinationem, applicationem.

Ratio vniuersim est, quia quod est adæquatè intrinsecum Deo, & cum illo adæquatè identificatum, est simpliciter necessarium, sed actus liber non potest esse simpliciter necessarius, ergo ille non potest ita esse adæquatè intrinsecus Deo, vt omnino sit cum illo identificatus, neq; includat saltē in obliquo & connotatiuè aliquid extrinsecum. Declaratur ergo in omnibus modis loquendi quos ingeniosè inuenere doctores. v. g. dicit Suares actum Dei liberum, esse planè necessarium quoad esse, contingentem quoad terminari; sumo istud terminari & dico, illud vel est aliquid adæquatè Deo intrinsecum, vel est extrinsecum.

Si primùm ergo est simpliciter necessarium, neque indifferens est, vt sit, vel non sit, est enim aliquid reale, ergo vel in Deo, vel extra Deum: si autem est extra Deum, habeo quod volo; actus enim liber in conceptu suo includit aliquid extrinsecum saltē in obliquo. Idem dico ad alia quæ dicuntur vulgo quoad denominationem, determinationem, applicationem, nam illa realia sunt, vel ergo sunt in Deo, vel extra Deum, & recurrunt argumentum sāpē factum.

Secundo, sequitur omnino ex ea sententia, quod tota forma possit esse adæquatè in subiecto, cui camen non communicabit effectum suum formalem, quo nihil dici potest absurdius, cum effectus formalis nihil planè sit, quam forma vnta subiecto: probatur autem sequela, quia forma per quam Deus diceretur nunc volens creare mundum, tota nunc in Deo reperitur, & tamen non denominatur, imò nec est nolens creare mundum, ergo est forma in subiecto, in quo non est effectus formalis. Neque dici potest actum Dei, propter infinitatem hoc habere, vt non conferat adæquatè totum effectum formalem, sed terminetur ad obiecta prout vult, hoc enim conuenire enti infinito propter eminentiam. Sed contra nam æquè in ente infinito verum est quod forma esse non potest in subiecto, quin sit in eo effectus formalis, si effectus formalis sit etiam in ente infinito forma ipsa in subiecto, sed etiam in ente infinito, verum est quod forma in subiecto est effectus formalis. Sed neque dici secundo potest id esse commune omnibus formis respectu, vt non denominetur subiectum, donec ponatur aliquid extrinsecum, quod patet in relatione similitudinis, nam album non denominatur simile, donec ponatur aliud album: imò id habent omnes voluntates liberae vt sine mutatione se determinent ad opposita. Sed contra, nam etiam de formis relativis verum non est quod adæquatè sint in subiecto, & tamen non illud denominent, neq; illi conferant effectum formale, includunt enim terminū sine quo integra non est relatio; ergo actus liber Dei eodem modo includit terminum quo illum includit relatio. Quod additur causam liberam determinare se ad opposita sine mutatione, verum non est quia determinatio formalis causæ liberae est ipse actus voluntatis.

Tom. I.

P. 2

Tertio,

Tertia assertio vel le Dei cōpleri per aliquod connota- tum.

Prima ra- tio.

!Secunda ratio.

Tertia
ratio.

Tertiò , verum etiam esset , quod daretur effectus formalis sine illa forma reali , quæ daret talem effectum quod est contra lumen naturæ . Probo sequi , cum Deus vult creare mundum , duo tantum reperiuntur actus necessarius , & effectus extrinsecus , hic effectus formalis velle creare mundum neque adæquatè , neque inadæquatè peritur ab effectu extrinseco ut dicens , neque ab actu necessario , ut est necessarius ; nam ille ut sic causat necessariò , ergo datur effectus formalis sine causa formalis , quod si dicas actum necessarium prout connotat effectum extrinsecum dici liberum , iam effectum extrinsecum ponis in conceptu essentiali actus liberi , quia connotatio dicit connotantem & connotatum .

Maneat ergo velle illud liberum Dei , neque constitui essentialiter per aliquid extrinsecum , neque ita esse intrinsecum Deo , ut non respiciat aliquid extrinsecum per modum extrinseci connotati ; & puri termini , non autem per modum partis constitutivæ , quod quomodo fiat , & quomodo adæquatè constitutum actum liberum explicari debet .

§. III.

Fundamenta soluenda difficultatis , & eius
resolutio .

IN his ergo tenebris , ut aliquid inueniri possit lucis triplex præmittenda est fax , prima de natura libertatis generativi , secunda in quibus conuenient libertas creata , & increata , tertia in quibus ambæ differant .

Certum igitur primò est , in omni libertate duo reperiiri , primum est indifferentia tendendi in obiecta , vel non tendendi , secundum est determinatio ad unum potius quam ad aliud . Indifferentia constituit effectum libertatis antecedenter ad exercitium ; in tantum enim facultas , aliqua libera est , in quantum est indifferentis ut per se ipsam agat , vel non agat , determinatio est exercitium liberum huius indifferentia ; nam tunc liberè agit cum se determinat ad ynam partem cum posset se determinare ad aliam : in eo autem confitit indifferentia , ut voluntas possit agere vel non agere , tendere vel non tendere in obiecta . Determinatio in eo est sita , ut voluntas ex se ipsa & ex proprio dominio , unum faciat potius quam aliud , atque adeò se ipsa sic agat , ut possit non agere .

Ex quo primo sequitur , quod in omni libertate , nulla inquam potest reddi ratio , quare voluntas vellet nisi quia vult , ut recte notat Anselmus I. de casu Diaboli c. 27 quia voluntas libera se ipsa determinat , ergo idem tantum vult quia vult . Secundò , sequitur non requiri ad rationem principij liberi , ut possit intra se ipsum agere vel non agere immanenter , quia si potest se determinare ad opposita , quamvis immanenter non agat , erit liberum sine hac immanenter , potest autem se determinare ut dicetur postea .

Certum est secundò , tria esse in quibus increata libertas , & creata inuicem conuenient . Primi , in utraque reperiitur indifferentia ad agendum , vel non agendum , & vis determinandi se ad alteram partem , sicut enim voluntas quamvis necessariò fluat ab anima (iuxta sententiam probabilem) libera tamen est , quia est in differens ad agendum tunc intra tunc extra se , sic actus Dei subsistens licet in se necessarius , liber tamen est , quia potest extra se agere vel non agere , tendere , vel non tendere . Secundò , in libertate tunc creata , tunc increata , reperiatur determinatio actualis , quia utrumque quando amat potest non amare . Tertiò , in utraque verum est dicere vult quia vult .

Certum est tertio , duas illas libertates etiam in tribus differe , primò , quod principium creatum indifferens , est actus primus productivus , & receptivus

suæ determinationis formalis in se ipso , indiget enim aliquo addito ut sit actualis determinatio : principium autem increatum ita est indifferens ut nullo modo sit actus primus neque producit in se ipso suam determinationem formalem sed est se ipso velle subsistens & actus secundus , qui est simul principium indifferens , & determinatio seu tendentia in obiectum , principium tendens , & tendentia . Secundo in libertate creata exercitum actualis liberum est effectus elicitus immanenter productus , atque adeò nunquam illa liberè vult quin mutetur , in Deo , ut dixi , nullum est velle productum atque adeò sine sui mutatione odit vel amat . Tertiò , libera volitio creata speciem sumit ab obiecto ideoque si est , necessariò tendit in hoc , non in aliud obiectum , & est libera quia potest esse vel non esse , volitio diuina non specificatur ab obiectis ad quæ tendit sed potest immutata manens tendere , vel non tendere in obiecta .

His positis ad solutionem difficultatis declarandum est quid sit in Deo libertas illa per modum principij indifferens & per modum exercitij ac tendentiae , & quomodo utrumque illud sit intrinsecum Deo .

Dicendum est quartò , libertatem diuinam si sumatur , per modum principij indifferens esse semper perfectionem adæquatè intrinsecam Deo , non distin-
ctam ab actu necessario , nisi ratione .

Ratio est , quia ibi libertas est perfectissima per modum principij ubi est principium vitale , intrinsecum , indifferens , ad agendum vel non agendum , actus Dei licet improductus , & omnino necessarius quatenus respicit extrinseca bona Dei , est indifferens ad tendendum in obiecta , vel non tendendum , ergo datur in Deo libertas per modum principij . Deinde quod illa sit adæquatè intrinseca patet quia si determinaretur ab extrinseco iam non est liberum , neque tamen est actus primus quia nihil in se producitur aut recipit .

Dicendum est quintò , dari etiam in Deo libertatem per modum exercitij & determinationis vitalis quæ in recto non est aliud , quam actus Dei simplex & necessarius prout infinitus in ratione tendentiae in obiecta , & in obliquo , & obiectum compleetur per effectum & obiectum extrinsecum .

Primi enim , ita sequitur ex refutatione duarum sententiarum oppositarum nam actus Dei liber non constituitur vel adæquatè , vel inadæquatè per effectum extrinsecum , quem causat ; alioqui effectus est prior se ipso , non posset intelligi Deus velle aliquid liberè ab aeterno , multi sunt actus diuini quibus nihil noui producitur in rerum natura , sed neque amor ille liber est ita intrinsecus Deo , ut non connotet aliquid extrinsecum vel tanquam effectum vel tanquam obiectum , alioqui esset simpliciter necessarius , & non posset non esse quod repugnat libertati , daretur forma in subiecto sine ylo effectu formalis , & effectus formalis sine forma quod implicat in adiecto , ergo actus liber includit in recto , & constitutiū actum Dei necessarium infinitum in omni genere actus , & in obliquo connotat obiectum extrinsecum quod poterat non connotare .

Secundò , in rebus etiam creatis tria sunt in quibus eadem omnino difficultas est . Nam licet ipsa , per se solas totam tribuant denominationem , & effectum formalem completere tamen illam non tribuunt , nisi addito extrinseco , quod non est constitutum formæ aut effectus formalis sed tamen ita necessariū est ut sine illo non possit subiectum denominari habens talē formam . Huiusmodi sunt relations omnes etiam praedicamentales , nam tota paternitas in patre residet , quoniam in obliquo importet filium , sine quo pater non dicitur pater ; & tamen filatio non est pars

Libertas
per mo-
dum prin-
cipij .Libertas
per mo-
dum exer-
citi .Prima pro-
batio .Secunda
probatio .Requisita
duo ad li-
bertatem .Triplex
conue-
nientia li-
bertatis
creatae ac
increatae .

pars paternitatis, alioqui pater aeternus non esset adaequatè pater. Deinde in relationibus transcendentalibus, id videtur etiam manifestius, nam visio non constituitur intrinsecè per obiectum, & tamen essentialiter illud respicit, & actio effectum. Secundò, duratio tota est intrinseca rei, & tamen in obliquo, & connotatiū includit tempus extrinsecum: igitur actus Dei liber quamvis sit adaequatè intrinsecus secundum totum constitutiuim formale, in obliquo tamen connotare, potest aliquid extrinsecum, per quod non constituitur quamvis sine illo non sit talis actus. Tertium exemplum est in vocatione quam verior sententia docet identificari cum re locata, quam solam dicit in recto, quamvis in obliquo connotet locum.

*Sententia
rum con-
ciliatio-*

Et hoc volunt omnes qui docent actum Dei librum esse necessarium quoad esse; sed contingenter quoad terminationem, denominationem, connotationem. Cogita enim in Deo unicum actum sufficientem, independentem, infinitum, qui propterea essentialiter sit omnis volitus, ac nolitus, atque ita propter eminentiam & infinitatem ita dominium habeat in se ipsum, ut sine additione nulla vel detractione possit pro arbitratu suo tendere in unum magis quam in aliud, atque adeò includat terminum tanquam aliquid in obliquo sine quo formaliter non est talis. Hoc est velle Dei liberum de quo disputamus.

Dices redire difficultatem nam illa connotatio est aliquid reale vel ergo est adaequatè Deo intrinseca, & sic est aliquid simpliciter necessarium, vel est aliquid extrinsecum saltem inadaequatè, & sic actus liber constituit per aliquid extrinsecum.

Respond. illam connotationem secundum quod dicit in recto & constitutiū, esse aliquid intrinsecum, extrinsecum autem secundum id quod dicit in obliquo & terminatiū; illud enim extrinsecum non constituit sed terminat actum liberum, ut patet magis ex sequentibus.

§. IV.

Prima difficultas ex summa necessitate omnium eorum quae sunt in Deo.

Contra prædictam resolutionem in primis facit summa necessitas omnium eorum quae sunt in Deo, ut sè supra indicatum est.

*Primum
argumen-
tum.*

Primo enim, quidquid est intrinsecum Deo est simpliciter necessarium, actus ille liber secundum essentialia, ut dicis, est adaequatè intrinsecus Deo, ergo actus liber secundum essentialia est simpliciter necessarius, quod prorsus implicat, quia actus liber ut est formaliter liber, essentialiter est contingens, alioqui non est liber ut sic, unde argumentor per illud actus liber constituitur essentialiter per quod constituitur ut est non necessarius sed contingens, actus Dei non constituitur contingens per aliquid adaequatè intrinsecum Deo, ergo non constituitur liber essentialiter per aliquid adaequatè intrinsecum Deo. Confirmatur quia si Deus esset nolens creare mundum, daretur actus essentialiter distinctus ab eo qui nunc est, quia volitus & nolitus essentialiter differunt ut patet, ergo tunc daretur aliquid intrinsecum Deo, quod nunc non est essentialiter, & nunc datur aliquid quod tunc non esset, si actus liber essentialiter est adaequatè Deo intrinsecus.

Neque dicas actum liberum compleri debere per extrinsecum connotatum, alioqui non est formaliter liber. Sed contra illud extrinsecum connotatum, vel est essentialie actui libero formalissime sumpto, vel non est essentialie, si est essentialie ergo actus liber constituitur per aliquid extrinsecum: si non est essentialie ergo eo dempto est tota denominatio actus forma-

liter liberi. Inò probo illud esse omnino essentialie & constitutiuim, nam illud quod est distinctiuim aliquius actus ab altero actu, est constitutiuim eius, & essentialie, sed volitus creandi munduñ non differt à nolitione nisi per extrinsecum connotatum, ergo illud est constitutiuim nolitionis, atque ita incidit in sententiam Vasquis.

Secundò, quoties datur in subiecto integra forma denominans secundum omnia essentialia, ibi datur integra denominatio & effectus formalis ut sè dixi, sed si amor liber secundum totam suam essentialiam est intrinsecus Deo, datur tota nunc forma in Deo, quæ Deum constitueret nunc nolentem actu creare mundum, ergo nunc Deus est formaliter nolens creare mundum.

*Secundum
argumen-
tum.*

Neque dicas connotatum extrinsecum deesse.

Sed contra, nam illud quod est posterius tota formâ denominante, posterius etiam est tota denominatio, & toto effectu formalis, neque potest illum impedire, sed connotatum extrinsecum est posterius tota formâ constitente actum liberum, ergo est posterius toto effectu formalis, neque potest illum impedire. Deinde ubi est tota ratio ponens extrinsecum connotatum, & connotationem, ibi est connotatum & connotatio, sed perfectio illa intrinseca per te est tota ratio ponens connotatum illud extrinsecum, ergo ubi est illa perfectio intrinseca, ibi etiam debet esse tale connotatum. Denique illud quod reuera est in subiecto potest dici de subiecto, sed tota illa tendentia libera secundum omnia essentialia est in Deo ergo de illo dici potest.

Tertiò, manifestè insto, si nihil nunc Deo deest ut dicatur velle creare alterum mundum, Deus est nunc volens creare alterum mundum, sed nihil nunc illi deest. Quod probo, si Deus habet nunc totum quod ego habeo, quando volo ambulare, nunc nihil Deo deest ut velit creare alterum mundum, sed habet nunc omnia quæ ego habeo quando volo ambulare, ergo nihil Deo deest. Probo minorem, nam sòl deest alter mundus, sicut mihi volenti ambulare deest ambulatio, sicut ergo absurdum esset dicere, quod mihi nihil nunc deest ad volendum ambulare, quæ actus ambulatio, sic absurdum est dicere, quod nihil nunc Deo deest ut velit alterum mundum creare, quæ alter mundus ergo nunc Deus est verè determinatus ad creandum alterum mundum, cum nihil ei desit ad tam determinacionem.

*Tertiū
argumen-
tum.*

Quartò, actus intrinsecus Deo est essentialiter omnis volitus, & nolitus, ergo non est magis volitus quam nolitus, sed ut sit essentialiter determinatio ad unum, debet esse potius volitus quam nolitus, ergo ut sit essentialiter determinatio ad unum, non sufficit perfectio intrinseca Dei. Maior clara est, quia indifferentia ad plura, & determinatio ad unum sunt contradictionia, neque conuenire possunt eidem respectu eisdem, ergo implicat ut actus essentialiter indifferens, sit determinatio sine additione aliqua vel detractione.

*Quatu-
rū
argumen-
tum.*

Ad primum Resp. concedendo, quod quidquid est intrinsecum Deo est necessarium eo modo quo est intrinsecum; si enim sit intrinsecum secundum totum quod dicitum in recto tunc in obliquo, est etiam necessarium secundum omnia, si autem est intrinsecum secundum ea quæ dicit in recto tantum, non est necessarium nisi secundum ea quæ dicit in recto. Dixi autem actum liberum, formaliter ut liberum esse intrinsecum secundum ea quæ dicit essentialiter, & in recto, non secundum id quod dicit in obliquo, & terminatiū, unde sequitur quod est necessarius secundum ea quæ dicit in recto.

*Solutio
primi ac-
tum.*

Ad confirmat. fateor complacentiam simplicem, & disiplacentiam in Deo, formaliter & essentialiter

P 3 differre

118 Disp. IV. De Deo. Quæst. II. Sect. II.

differre & illas semper ac essentialiter esse in Deo, quando Deus est actu volens tunc complacentia necessaria terminatur liberè ad existentiam, quando est nolens tunc disloquentia terminatur ad non existentiam. Concedo igitur quod si Deus esset nolens creare mundum, esset in Deo actus diuersus in obliquo & terminatuè, sed non esset diuersus secundum id quod dicit in recto & essentialiter, quia illa disloquentia simplex nunc est in Deo, sed non terminatur ad negationem existentiae mundi, inò potius complacentia simplex quæ necessariè est in Deo, terminatur liberè ad eius existentiam. Nam actus odij & amoris differunt etiam formaliter secundum id quod dicunt in recto; odium enim dicit disloquentiam in recto, & amor dicit complacentiam, alioqui non posset explicari quomodo Deus concurrendo ad peccatum non amaret aquè peccatum ac concurrens ad bonum opus illud amat. Nam in utroque actu terminus extrinsecus ponitur, sed in uno est disloquentia in altero est complacentia.

Quod additur illud obliquum esse actu libero essentialie, distinguendum est, vel enim *essentialie* significat illud quod constituit aut componit essentiam & sic nego connotatum extrinsecum esse actu libero essentialie: vel significat illud omne quod terminat essentiam sine quo denominari nou potest talis essentia, quamvis sit omnino extrinsecum essentiae, illaque posterius. & sic dici potest essentialie, sed omnino impropriè: sicut obiectum visum est extrinsecum visioni, & tamen sine illo denominari non potest visio quæ terminatur ad illud essentialiter. Similiter ergo extrinsecum connotatum, est distinctiuum actus terminatuè solùm, & in obliquo, non est distinctiuum essentialiter & in recto. Volitio enim & nolitio in Deo ratione differunt essentialiter per ordinem ad obiectum, terminatuè autem per ipsa obiecta, sicut relata extrinsecè differunt per terminos, intrinsecè autem per ordinem ad tales terminos.

Solutio
secundi.

Ad secundum, eadem responsio est, ubi datur integra forma denominans secundum ea quæ dicit tum in recto tum in obliquo, ibi datur effectus formalis, & denominatio, concedo, ubi datur forma denominans secundum ea tantum quæ dicit in recto, nego. Forma enim respectiva sèpè reperitur tota in subiecto, quod tamen non denominat ex defectu alicuius extrinseci. Quod dixi semper euenire in relatione, ubi catione, duratione. Effectus enim formalis in connotatiuè est forma in subiecto, secundum quod illa forma dicit tum in recto tum in obliquo. Neque obstat quod hoc connotatum sit posterius formâ intrinsecâ denominante, & denominatione, quia est posterius secundum ea quæ forma illa dicit in recto non secundum ea quæ dicit in obliquo, & connotatuè.

Ad id quod additur, formâ illam denominantem cum sit actualis determinatio voluntatis se sola sufficere ad ponendum extrinsecum connotatum, distingui debet; suffici enim se sola ad ponendum liberè illud connotatum, non sufficit ad ponendum illud necessariò. Sicut si dices positâ voluntate hominis, ponitur totum quod sufficit ad amandum, ergo ponitur amor, falsa esset consequentia, quia voluntas est causa ponens liberè suum actum.

Denique fateor illud quod est in subiecto posse dici de subiecto eodem modo quo est in subiecto, cum ergo volitio illa & tendentia libera non sit in subiecto nisi secundum ea quæ dicit in recto, non potest aliud de subiecto dici, sed haec non est formaliter volitio.

Ad tertium, Resp. ide nunc non esse in Deo actualle decretum creandi alterum mundum, quia voluntas Dei ex dominio quod habet non tendit ad creandum alterum mundum, cum posset se ipsa in illum tendere, non deest ergo illi tantum alter mundus, sed

tendentia & connotatio talis mundi, quæ tendentia in recto, & formaliter est actus necessarius, sed propter contingenter, & liberè connotat obiectum extrinsecum in quod tendit ex dominio in se ipsum. Quod enim voluntas creata propter finitatem facit per actum superadditum, hoc voluntas diuina propter infinitatem facit fine actu superaddito.

Solutio
quarti.

Ad quartum, Resp. disting. antecedens, actus intrinsecus Dei est essentialiter omnis volitio & nolitio, secundum ea que volitio, & nolitio dicunt in recto concedo, secundum id quod dicunt in obliquo & terminatuè nego. Vnde indifferentia negar quidem determinationem actualē adæquatè sumptam, non determinationem actualē sumptam secundum id quod dicit in recto.

Instans.

Instabis, nostram explicationem easdem pati difficultates quas contra sententiam Vasquis obiecimus. Primò enim, actu externus pendet à volitione Dei adæquatè libera, ergo tota illa denominatio prior est effectu, & connotato extrinseco. Deinde non vitabit circulus; verum erit enim quod Deus agit quia vult & vult quia agit; effectus enim complet libram volitionem Dei. Inò connotatio posterior est fundamento & termino, nam relatio exurgit posito fundamento & termino: ergo effectus extrinsecus prior est actu libero Dei plenè constituto per talem connotationem. Denique nullus in Deo erit actus inefficax, & conditionatus.

Resp. nihil ex doctrina quam proposui sequi eorum quæ in sententia Vasques videntur non posse solvi. Primò, enim concedo effectum extrinsecum pendere à voluntate Dei adæquatè libera, atque adeò totam hanc denominationem esse priorem effectu extrinseco, quamvis semper illa sit in ordine ad extrinsecum connotatum sine quo non est illa denominatio, quæ nec includit, nec supponit illud connotatum tanquam aliquid prius, sed tantum in illud tendit tanquam in aliquid extrinsecum & posterius. Secundò, circulus hic nullus esse potest, quia cum effectus extrinsecus sit extra totam essentiam actu liberi, non potest in ullo sensu esse verum quod Deus velit, quia agit, sed tantum agit, quia vult. Effectus enim est id, in quod tendit actu liber, non autem id quod constituit actu liberum, & verum semper est effectus extrinsecus esse posteriorem actu adæquatè libero. Connotatio secundum id quod dicit in recto & in obliquo, posterior est positione termini. Connotatio autem secundum id quod dicit in recto est prior termino. De actibus inefficacibus postea videro.

§. V.

Seconda difficultas ex immutabilitate actus diuini.

A Lterum, quod videtur obesse allatæ resolutioni est immutabilitas Dei omnimoda.

Primum argumentum.

Primo enim implicat, vt eadem forma quæ denominat subiectum intrinsecè, omnino immutata manens, non denominat illud intrinsecè, alioqui duo contradictoria essent vera de aliquo successu sine illa mutatione, sed Deus denominat intrinsecè volens creaturam, per formam intrinsecam, ergo est impossibile, vt sine mutatione, sit nolens illam creaturam, ergo si actus Dei est liber, necessaria erit in Deo mutatio. Maior est certa, quia duo extrema contradictionia non possunt eidem conuenire simul, ergo neque successu sine mutatione.

Secundò, tunc diuina voluntas mutatur, quando in posteriori signo habet aliquid intrinsecum quod non habebat in priori signo, sed Deus ab æterni prius habet statum indifferentiae quam statum actualis determinationis intrinsecæ: nam vt sit in statu determinacionis

Secundum argumentum.

Solutio
tertii.

tionis actualis cum prius esset in statu indifferentiae, habet aliquid quod non habebat in illo priori signo, immo si esset determinatus ad oppositum aliam haberet determinationem intrinsecam, ergo mutaretur.

Tertium argumentum. Tertiò, implicat dari nouam connotationem quin detur fundamentum aliquod nouum talis connotationis, sed datur noua connotatio quando datur actus liber diuersum connotans effectum, ergo datur fundamentum aliquod nouæ huius connotationis. Illud fundamentum nouum non est extra Deum, quia Dei determinatio est prior, quam omnis mutatio ad extra: immo sine mutatione ad extra Deus determinatus concipitur, ut cum remittit penam, peccatum veniale, obligationem voti, ergo illud fundamentum nouum est intra Deum, atque adeò mutatio.

Quartum argumentum. Quartò, si Deus ab æterno potuit sine additione vlla vel detractione transire à statu indifferentiae ad statum actualis volitionis, omnino immutatus, potest etiam nunc, sine vlla mutatione velle de nouo, id quod prius solebat, si enim nulla tunc fuit mutatio, neque nunc erit; sed consequens illud nemo admittit: ergo neque admitti debet antecedens.

Solutio primi argumenti. Ad primum, Resp. Sæpè dictum esse posse dari nouam denominationem intrinsecam respectiuam, per solam mutationem extrinsecam, vt constare potest ex omnibus relationibus & connotationibus quando Deus ex non volente fit volens determinatè, nulla fit mutatio intra Deum, sed in obiecto mutatio semper aliqua fit, vel physica vel moralis, quæ sufficit, vt noua intra Deum esse possit denominatio.

Solutio secundi. Ad secundum Resp. concedendo illam maiorem tunc diuina voluntas mutatur, quando in posteriori signo habet aliquid intrinsecum, quod non habebat in priori signo, nego autem minorem; quando enim Deus est in statu indifferentiae haberet totum intrinsecum quod habet in statu determinationis, sed nō habet tamen totum quod in statu determinationis connotat in obliquo, & eodem modo dicendum est, si determinatus esset ad oppositum eadem enim esset secundum entitatem determinationis.

Solutio tertii. Ad tertium, Resp. ad illam maiorem, non potest dari noua connotatio, nisi detur nouum fundatum huius connotationis, primò quidem illam esse falsam in omnibus relationibus. Nam certum est quod relatio noua resultare potest ex positione noui termini, stante fundamento eodem modo quo erat prius. Secundò, eadem maior falsa est in causis liberis, nam ratio tota ut sæpè dixi cur voluntas velit, est, quia vult; causa enim libera cum indifferentis, hoc necessariò habet ut sine sui mutatione possit tendere ad opposita, eo quod habeat vim se determinandi. Cum ergo quæris fundamentum huius connotationis quæris rationem, cur Deus velit creare mundum, v.g. respondeo autem, quia est perfectè liber, & quia habet vim intrinsecam se determinandi ad opposita, frustra igitur nouum quæris fundamentum nouæ huius connotationis, cum actus Dei sit propter infinitatem, omnis voluntatis, & nolitio, & sine vlla sui mutatione possit respicere hoc vel hoc obiectum. Quomodo autem ad hoc necessaria sit mutatio ad extra. Dicitur statim.

Solutio quarti. Ad quartum, Resp. quod si sola obstaret immutabilitas, posset Deus nunc in tempore esse volens id, quod prius noluit, ut bene probat argumentum. Sed hoc tamen esse impossibile, quia esset inconstans & levitas in Deo, quæ non minus ei repugnat quam physica mutatio: cum ergo Deus ab æterno habeat omnia praesentia, & eum nihil lateat, decrevit circa omnia, quid vellet facere, nunc autem si mutaret sententiam, etiam si non propterea tamen mutaretur Physicè, moraliter tamen leuis esset & inconstans sicut homo

qui postquam aliquid decrevit mutata postea mente suscipit aliud concilium.

S. VI.

Tertia difficultas ex actibus, conditionatis & inefficacibus & negatiis.

POltremò, contra datam resolutionem facere potissimum videtur, id, quod Vasqui & Aureolo tertio loco opponebatur, videlicet multos esse posse actus in Deo per quos nulla fit mutatio extra Deum. Nam actus Dei ex sententia, quam proposui, etiam si secundum omnia constitutua intrinsecus sit, dicit tamen in obliquo & terminatuè aliquid extrinsecum, atque adeò esse non potest sine mutatione aliqua extrinseca, atqui multi sunt actus in Deo in quibus vt superius ostendebam nulla est extra Deum mutatio.

Primò enim, actus sunt in Deo conditionati, quando dicit Deus, si Anti-Christus non peccet, volo eum saluari, vel etiam quando videt per scientiam conditionatam, si taliter vocetur Anti-Christus, saluabitur, tunc nihil proflus ponitur extra Deum, quod non esset, si Deus non haberet tale decretum, & talem scientiam, ergo manifestum est in his actibus, quod nulla fit mutatio extra Deum. Quæ tamen necessaria est, quia vt Deus datur volens vel sciens conditionatè, datur aliquid in rerum natura quod non esset, si Deus nec esset volens, nec sciens, non est aliquid intra Deum, ergo est extra Deum.

Secundò, idem valet in omni simplici complacencia, v.g. dicit Deus vellere salutem Luciferi, nam ex vi huius actus nihil est nouum, immo si aliquid esset noui, iam actus inefficax non esset, sed efficax. Idem dicendum est de remissione obligationis, v.g. peccati & reatus penae, per puram condonationem, dispensationem voti, & matrimonij, aut alterius contractus. Neque recurrere licet ad mutationem moralem factam extra Deum, nam illa semper supponere debet mutationem physicam: quæro enim quid sit moralis mutatio, nisi aliquid fundatum in aliquo nouo physico. Imo mutatio illa moralis est duntaxat denominatio ab actu Dei libero, sed illa denominatio ab actu libero non potest esse terminus compleensus actum liberum, cum sit posterior toto actu libero, alioqui manifestum est quod actus liber esset obiectum sui ipsius, ergo mutatio illa moralis est insufficiens.

Diversitas finium. Tertiò, idem dico de illis actibus quibus Deus diversos fines praescribere sibi potest eiusdem effectus, Christum, v.gr. potuit ordinare ad salutem etiam Angelorum, tunc enim idem esset Christus, iidem Angeli, & iidem homines, ergo nulla est extra Deum res noua quæ termineret illam connotationem. Imo sæpè Deus ordinat media quædam ad finem, ad quem ex sua natura ordinata non erant, tunc illa ordinatio nihil imprimit nouum tali medio: quæro enim quid sit in rerum natura quod non esset, si non esset talis ordinatio, & demum cum ordinatum dicitur medium, non potest denominatio illa esse intrinseca medio ut patet, neque illi extrinseca, sic enim deberet aliquid nouum esse additum Deo, vnde talis peteretur denominatio.

Quartò, quando Deus vult aliquam negationem actu positivam, tunc nulla fit mutatio circa talem negationem, immo negatio non potest esse complementum actus positivi. Denique sicut dari potest in nobis pura omissione libera ita & dari potest in Deo, in illo vero non est assignabilis vlla mutatio extrinseca.

Ad primam & secundam Respondeo admitti omnino debere in Deo actus conditionatos, quibus nullus efficax actus adiunctus sit. Primò enim certum est quod Deus voluntatem habet concurreri ad actus liberos omnium hominum, etiam

illos

Actus conditionati.

Simplices complacentias.

Diversitas finium.

Quomodo sint actus conditionati & inefficaces.

illos qui non sunt, ubi nullus apparet in unctus esse actus efficax. Deinde habet Deus voluntatem salvandi omnes homines si velint: illa voluntas prior est electione mediorum, & est verè libera. Deinde nulla ratio cogit negare actus inefficaces & conditionatos, cum enim actus Dei prius existat essentialiter quam fiat mutatio in obiecto per quam nullo modo constituitur, non est necesse intelligere mutationem ullam physicā in obiecto ut intelligatur actus liber, sed sufficiet mutatio tantum moralis, non potes autem inuenire actum ullam inefficacem, in quo obiectum non mutetur moraliter v.g. cum Deus vult salutem omnium hominum, transit illa salus à statu pure possibili ad statum futuri sub conditione. Cum Deus videt si taliter vocetur Anti-Christus salutem afferetur, videt salutem Anti-Christi futuram, si talis ponatur vocatio. Idem dico de dispensatione voti, condonatione peccati, dissolutione contractus, ubi semper moralis mutatio interuenit; Deus enim remittit ius quod habebat, vel destruit ius quod habebat alter, unde manet sublatum votum; condonatum peccatum, contractus dissolutus, & quæ ac si actus in Deo existens causatus esset de novo, quod enim mutatio causata in obiecto, moralis sit vel physica parum interest, sicut & parum interest quod actus de novo productus sit, vel quod æquualeat actui qui productus esset de novo. Nego autem esse impossibilem mutationem moralem sine prævia mutatione physica, in qua nego illam necessariò fundari, sicut & nego illam esse duntaxat denominationem ab actu Dei, est enim aliquid causatum per illum actum, nempe ius quod est destrutum, & alia huiusmodi quae in creatis etiam fieri possunt sine mutatione physica, ut patet in pura omissione, & multo magis in Deo qui habet aliquid æquivalens physica mutationi.

Ad tertiam Respon. posse quoque Deum velle medium propter aliquem finem, ad quem illud ex sua natura non ordinetur, vt rectè probat argumentum. Christus enim v. gr. fuit ordinatus ad salutem hominum, ad quam poterat non ordinari. Ut autem respondeam argumento dico iuxta principia prius posita, illam ordinationem essentialiter & formaliter esse ipsum actum Dei necessarium qui propter infinitatem & eminentiam potest sine additione vlla vel detractione, esse volitus, & nolitus eiusdem obiecti, prout connotat tamen mutationem moralem factam in ipso medio, nam illud nunc post ordinationem moraliter alio modo se habet quam ante ordinationem, ex eo quod sit propter illud, non propter aliud id est sit causa illius & non alterius, quod sufficit ad diuersam denominationem.

Quomodo circa negationes.

Ad quartam Resp. quod quoties Deus vult aliquam negationem actu positivo, tunc moralis sit mutatio circa talem negationem, quatenus forma ei opposita incipit esse impossibilis; posset autem esse pura omissione in Deo, sicut illa esse potest in voluntate creata, nisi obstat summa perfectio prouidentiae, qua ab æterno habet omnia digesta, & ordinata, sive non se habet negatiæ circa res non futuras, sed positivo actu tendit in omnia futura, & in omnia non futura.

QVÆSTIO III.

De reliquis proprietatibus voluntatis divinae.

Explicata libertate in qua totum latet Ænigma voluntatis diuinæ, non erit difficile quatuor alias eius proprietates exponere quæ adiunctæ sunt libertati, prima est efficacia, secunda immutabilitas, tertia ordo decretorum, quarta sanctitas quæ complectitur impeccabilitatem, & virtutes omnes.

SECTIO I.

De efficacia voluntatis diuinæ. Art. 4. 6. & 8.

In tribus sita esse videtur hæc efficacia. Primo, quod voluntas Dei semper impletatur. Secundo, quod omnium rerum sit causa. Tertio, quod se sola sufficiens sit ad faciendam in rerum natura nouam denominationem, & supplendum effectum formalem nouum.

Ratio dubitandi primo est, quia nulla voluntas beneplaciti esse potest in Deo quæ non sit absoluta, ergo nulla est voluntas beneplaciti quæ non impletatur. Probo antecedens, si aliqua effet voluntas beneplaciti conditionata illa conditio necessariò effet ipsa voluntas Dei, v. gr. si dicat Deus volo salvare hominem si conuertatur, idem est, ac si dicat, volo salvare hominem, si voluero illi dare auxilia quibus video illum consensurum, hoc autem absurdum est, quia sic voluntas Dei erit conditio ad voluntatem Dei.

Secundo, voluntas Dei applicat omnipotentiam mediante intellectu, qui dirigit eam immediate, ergo voluntas Dei mediata solum concurrit.

Tertio, per solum actum voluntatis diuinæ potest intelligi effectus formalis moralis nouus, extra Deum ergo per eundem intelligi etiam potest nouus effectus formalis physicus non est enim maior ratio vnius quam alterius. Deinde per illud decretum Dei saltē virtualiter nouum, multæ debent explicari nouæ denominaciones physica, alioqui oportebit infinites multiplicare modos distinctos realiter, v.g. vbiatio, & duratio, vel sunt modi distincti vel explicitantur per solum Dei decretum, v.g. possunt existere Petrus, locus Lugdunensis, & creatio Petri, quin Petrus sit in loco Lugdunensi, connotare locum, esse indistans est aliquid distinctum à Petro, loco, & creatione Petri, hoc autem nihil aliud est quam decretum Dei creantis Petrum Lugduni, & non alibi, ergo per solum Dei decretum noua salvatur denomination, & nouus effectus formalis. Idem argumentum fieri potest de duratione aliisque pluribus denominationibus physicis, quas per huiusmodi decreta explicamus facilius quam per congeriem tot entitatum modalium.

Dico primò, voluntas Dei quæ absoluta est semper impletur, multæ tamen sunt voluntates conditionatae quæ nunquam impletur. Ita S. Thomas art. 6. quod immerito Scotus negat.

Voluntas
Dei absolu-
ta sem-
per imple-
tur.

Ratio est, quia si aliqua effet voluntas Dei absoluta quæ non impletur, deberet dari aliquid extra Deum, quod impedit operationem diuinæ omnipotentiae applicatae per voluntatem efficacem: hoc autem statim patet esse impossibile quod autem aliqua detur voluntas Dei conditionata, quæ non impletur semper, constat ex voluntate conditionata salvandi omnes homines quam esse in Deo quæstione sequenti demonstrabitur.

Dico secundo, voluntas Dei libera prima est & immediata causa omnium rerum non minus immediata quam intellectus.

Est imme-
diata re-
rum causa.

Ratio est, quia Deus est agens intellectuale, quod non agit per potentiam, nisi eo modo quo applicatur per voluntatem, alioqui si ex necessitate ageret, produceret omne quod potest, quod autem cōcurrat immediata, pater, quia omnipotentia planè indifferens est ad quidlibet producendum, & intellectus etiam indifferens est, vt eam proxime dirigat, nisi accedat imperium voluntatis, ergo voluntas immediata est causa rerum per modum imperantis, intellectus per modum dirigentis, omnipotentia per modum exequentis.

Dico tertio, nullus effectus formalis aut denominationa noua physica extra Deum, esse vel concepi potest, per solum decretum intrinsecum Dei. Ita communiter

Non suffi-
cit ad no-
vas deno-
minatio-
nes.

muniter Theologi omnes ac Philosophi contra quosdam Doctores, qui ut modos omnes exterminent putant saluari omnia posse, ac responderi omnibus argumentis quibus probabantur modi, per solum Dei decreterum virtualiter nouum.

Ratio autem contra illos est, quia si per solum decretum immanens posset explicari aliquis effectus formalis, explicari etiam posset quilibet, verbi gratia sine calore nouo, manus dicetur calida, per solum decretum Dei, aer erit lucidus, paries erit albus. Cur enim? materia ex non unita, non incipiet dici unita, per solum Dei decretum, & per illud idem decretum, non poterit dici alba, vel calida, nulla enim propterea disparitas est. Deinde voluntas omnino immanenter operatur, ita ut nullus ab ea effectus procedat nisi per omnipotentiam, ergo per solum Dei decretum nullus effectus physicus orihi potest in rebus. Sed neque oportet recurrere ad decretum virtualiter nouum, nam illa virtualitas significat tantum, quod ille actus aequaleat nouo actu voluntatis, & faciat totum quod faceret actus distinctus; sed actus distinctus, quamdiu est immanens, nihil facit extra voluntatem: ergo neque facit quidquam decretum illud nouum virtualiter. Denique ut intelligatur nouus effectus formalis physicus, debet esse aliquid in rebus quod non esset, si non datur talis effectus, sed esset tota illa virtualitas ut nuper argumentabatur, ergo praeter eam requiritur aliquid aliud.

Solutio dubitatio-
nam.

Ad primam, Respond. multas esse in Deo voluntates beneplaciti quae sunt conditionatae (vt dixi) neque tamen voluntas illa est conditio ad se ipsam, quia verbi gratia Deus dicit volo salvare omnes homines si velint consentire gratis quas ego illis dare destinaui, non autem dicit volo salvare, si volo.

Ad secundam, Respond. voluntatem immediatè concurrenre in ratione præcipientis sicut intellectus concurredit immediatè dirigendo, unde concursus utriusque immediatus est, sed in diuerso genere.

Ad tertiam, Respond. effectum formalem morallem facilè intelligi per solum actum immanentem voluntatem vel increatae, vel creatae, quia moralitas non est aliquid producibile per veram actionem, sed resultat tantum posito aliquo extrinsecō: denominatio autem physica noua, exigit formam physicam nouam ad quam necessaria est actio, notum autem est quod actio immanens non producit aliquid ad extra.

Deinde nego ullam esse denominationem intrinsecam nouam, quae possit saluari per solum Dei decretum. Forma per quam aliquid durat, vel est in loco, est ipsa entitas rei quatenus coexistit loco aut tempori, posita conditione aliquā præviā verbi gratia motu locali, vel creatione, vel etiam si velis posito decreto Dei terminato ad tale spatum, aut ad tale tempus; cum enim dicas potuit esse talis creatio Petri, esse talis locus, quin hæc creatio connotet talem locum & illi coexistat, ergo coexistentia, & connotatio est aliquid distinctum à tali loco, & à creatione; distinguo, est aliquid distinctum quod sit conditio ad talem denominationem concedo, quod sit forma denominans, nego. Quomodo autem de unione non sit par ratio, alibi disputatum est.

SECTIO II.

De immutabilitate voluntatis diuina. Art. 7.

Mirabilis erit actus diuinae voluntatis, si Deus in tempore possit velle aliquid, quod ab æterno non voluit, vel nolle quod voluit, quomodo autem cum libertate stare possit immutabilitas satis superius dictum est.

Tom. I.

Ratio autem dubitandi, quam latè proponit Heric d. 20. c. 2. ferè olim soluta est, cum agerem de concordia libertatis cum præscientia æterna Dei. Sic autem habet, omnis volitio libera in eo instanti temporis quo existit, prius natura potest non existere, actus enim non est liber nisi procedat à principio indifferenti, quod nimis prius natura possit non agere quando agit; sed si Deus est immutabilis non habet indifferentiam in illo planè instanti, quo agit, ergo non est liber. Probo minorem, & sumo istud initans (B) in quo decrevit producere Petrum, si Deus in hoc instanti prius natura quam velit creare indifferentis est ad non volendum, Deus possit nolle id quod prius voluit; nam in instanti præcedenti iam voluit creare, sed hoc est Dei decretum esse mutabile: ergo si Deus est immutabilis non habet indifferentiam ad volendum & nolendum eo instanti quo vult, & idem argumentum fieri potest de quolibet instanti; prius enim, & prius voluit, ergo in nullo instanti reali Deus est liber, si est immutabilis, nam ut sit liber debet aliquando esse indifferentis, & posse non velle, quero autem in quo instanti possit non velle.

Neque dicas primò, Deum ab æterno posse non velle, & esse indifferentem.

Sed contra, esse ab æterno indifferentem, vel est semper & in omni instanti esse indifferentem, vel in aliquo tantum instanti, non primum, quia si est indifferentis in omni instanti, ergo in isto nunc est indifferentis, quod est falsum, quia sic posset mutare quod prius voluit: non secundum quia nullum est instantis in quo non mutetur si est indifferentis.

Neque dicas secundò, illam esse necessitatem solum ex suppositione que libertati non est contraria.

Sed contra, tunc suppositio tollit libertatem, quando illa nunquam tolli potest per libertatem, sed illa suppositio tolli nunquam potuit, alioqui Deus mutaretur, ergo tollit libertatem. Imò ex suppositione diuinae immutabilitatis Deus non potest non velle nunc illa suppositio non pendet à libertate, ergo ex suppositione necessaria Deus non potest non velle.

Neque dicas tertid, in omni instanti collectiū sumpto cum omnibus alijs, Deum esse indifferentem, ad volendum, vel non volendum, quamvis in isto instanti distributiū sumpto non sit indifferentis.

Sed contra, in isto instanti sumpto collectiū verum est dicere, Deus est determinatus in instanti præcedenti, ergo si in isto est indifferentis iam est mutabilis.

Dico primò, nullum est in Deo decretum quod æternum non sit sumptum adæquare. Ita videtur notum esse lumine natura, quod tamen negare omnes tenentur qui putant actum Dei liberum essentialiter compleri per actionem extrinsecam, vt probauit qu. 2. si enim decretum Dei completur & constituitur intrinsecè per aliquid omnino extrinsecum Deo, siue illi sit effectus, siue causalitas, siue aliquid aliud productum in tempore implicat decretum illi Dei tunc esse actu, quando non est illud per quod constituitur essentialiter, effectus extrinsecus, & causalitas non sunt ab æterno, cum solus Deus æternus sit, ergo decretum non est æternum & ita expressè negat Heric disp. 20. c. 1. n. 7. in sententia verè, quam elegi nuper nullo negotio explicatur æternitas diuini decreti.

Ratio autem primò est, quia quidquid est futurum, ab æterno est futurum, sed nihil potest esse futurum, nisi præsupponat efficax decretum Dei, ergo omne Dei decretum est æternum. Maior probatur, quia omnis propositio de futuro, est ab æterno vera vel falsa, si enim res nunc est, ab æterno verum fuit dicere, quod tunc erit, vel non erit, ergo nihil est futurum quod ab æterno non sit futurum. Deinde

Ratio du-
bitandi.

Triplex
euasio.

Æternitas
decreto-
rum.

Q certum

certum est esse ab æterno scientiam in Deo , eorum omnium quæ sunt futura , illa scientia cum sit scientia visionis præsupponit decretum , ergo illud decretum est æternum in Deo. Deinde si Deus in tempore inciperet aliquid velle quod ab æterno non voluisset , non esset in Deo perfectissima prouidentia ; perfectior enim prouidentia est quæ omnia digerit simul , & omnia consilia sua haber expedita , quam quæ per partes decernit : imò imperfæcta est prouidentia quæ nescit ea quæ factura est , & ita (ut dixi) ex Apostolo colligitur *elegit nos in ipso ante mundi constitutionem ut essemus sancti. Quoniam prædestinavit Deus ant secula in gloriam nostram.*

Dico secundò , nullum est Dei decretum quod non sit omnino immutabile , quamvis illud ab æterno potuerit non esse. Ita etiam lumine naturæ nouum est.

Ratio autem est , quam olim attuli , quia quamvis posset Deus in tempore velle id quod noluit , vel nolle quod voluit sine mutatione villa physica in ipso Deo , sicut ab æterno potuit sine physica mutatione transire à statu indifferentia ad statum determinationis , hoc tamen non posset fieri sine virtute leuitatis , & inconstantie , quæ in Deum non cadunt , apud quem non est mutatio nec vicissitudinis obumbratio.

Ad rationem dubitandi superius dictum est , Deum in quolibet instanti temporis esse prius natura indifferentem absolutè , quam velit agere quamvis ex suppositione quod prius se determinaverit , non sit amplius indifferens : illam autem suppositionem absolutè loquendo semper potest tollere , quamvis ex suppositione determinationis liberta , non possit tollere. Ad argumentum igitur dico , volitio libera eo instanti quo est prius natura potest non esse , antecedenter , & absolutè loquendo concedo , consequenter , & ex suppositione liberè posita , nego. Deus enim absolutè consideratus semper habet indifferentiam , sed ex suppositione illam non habet , & illam suppositionem tollere absolute potest , non ex suppositione. Immutabilitas enim non est adæquata causa , cur non possit amplius tolli , sed determinatio libera voluntatis immutabilis est causa cur non possit amplius tolli.

Neque dicas illam suppositionem tolli non posse à voluntate immutabili semper enim redit distinctio , consequenter concedo , absolutè nego. Neque valat argumentum de amore beatifico quæcumque incepisset liberè , priusquam esset beatus ; eius enim conseruatio nullo modo esset libera , quia eius causa non estactus prius liberè elicitus , sed visio interveniens causat illam necessariò , & reuera illam cauferet , quamvis non esset prius causata , unde illa suppositio nullo modo pendet à libertate , in actu autem Dei necessitas consequens oritur à sola voluntate , atque ita semper cum ea manet libertas.

SECTIO III.

De distinctione ac ordine decretorum diuinorum.

CVm unicus , & simplicissimus in Deo sit actus , nulla realis potest esse distinctio vel ordo inter Dei decretorum , sed ad summum distinctio & ordo secundum nostrum modum intelligendi ; tunc enim distinctio erit inter decretorum , quando intelligi à nobis poterit decretum de uno obiecto , quin intelligatur decretum de alio : tunc erit ordo , quando intelligetur unum decretum , vt prius alio , & quasi ratio alterius.

Ratio ergo dubitandi primò est , quia non pos-

Distinc^{tio}
decreto-
rum.

sunt distingui Dei decretorum , nisi ex distinctione obiectorum ad quæ terminantur decretorum , sed non distinguuntur ex diuersitate obiectorum , nam sapè Deus per unicum decretum vult multa obiecta sicut in nobis sapè unus actus voluntatis terminatur ad plura , ergo decretora Dei non possunt ylo modo distinguiri.

Neque dicas , tunc plura esse decretorum quando vult plura obiecta per modum plurium , tunc esse unum quando , vult plura obiecta per modum unius .

Sed contra , vt plura obiecta volita sint à Deo per modum plurium , debet in rerum natura dari aliquid quod non daretur , si obiecta illa essent volita per modum unius , sed nihil omnino datur , vel in Deo , vel in ipsis obiectis , ergo vanum est dicere quod Deus velit illa obiecta , vel per modum unius , vel per modum plurium .

Secundò , si esset ordo aliquis inter Dei decretorum , ita vt unum concipi deberet vt prius altero , deberet dari aliqua ratio , & radix illius ordinis , & prioritatis , non potest villa dari ratio aut radix ; vel enim illa radix esset maior propinquitas mediorum ad finem , vt putat Scotus , & hoc dici non potest , quia Christus propinquior est gloriae Dei , quam salus hominum , & tamen Deus vult Christum propter homines : vel illa radix est dependentia sola obiectorum secundum se , quod etiam verum esse non potest , vt contra Vasquem probant Suarez disput . 5. de incarnat. Herice , Ribas , & alij , quia sapè nullam obiecta inter se habent connexionem ex sua natura , sed ex sola Dei voluntate , & contra sapè possunt esse obiecta subordinata ex sua natura , quin à Deo unum volitum sit propter aliud .

Neque dici tertio potest , quod illa radix sit dependentia , quam habent obiecta vt volita , redit enim argumentum superius , vt inter obiecta prout volita , sit aliqua dependentia , debet dari aliquid in rebus quod non esset , si non esset talis dependentia , sed nihil prorsus est , vel in Deo , vel in obiectis , ergo , &c. Deinde potest dari causalitas inter obiecta vt volita , quin tamen detur ordo prioris , & posterioris inter decretorum Dei ; nam finis causat media vt patet , & tamen intentio finis sapientissime neque ratione distinguitur , neque prior est electione mediorum , vt dicetur disp . 5. ergo inter obiecta vt volita potest esse ordo , qui tamen non erit inter decretorum .

Tertio , illa prioritas & distinctio se tenet tantum ex parte obiecti voliti non autem ex parte Dei voluntatis , ergo non est ordo & distinctio decretorum , sed solum denominatio extrinseca .

Dico primò , quotiescumque Deus vult unum obiectum , vel multa obiecta per modum unius toties unicum est numero decretum , quando autem vult multa obiecta per modum plurium , tunc sunt multa numero decretorum , ratione distincta . Ita omnes tamen veteres tamen noui Theologii , quos malè deserunt , & in suas partes trahere nituntur nuperus author libri de priori , & posteriori , & nouus etiam doctor subtilissima Theologia .

Ratio est , quia multa tunc sunt decretorum ratione distincta , quando intellectus habet fundamentum concipiendi unum decretum non concepto alio , sed quando Deus vult multa obiecta per modum plurium , intellectus habet fundamentum concipiendi unum decretum non concepto alio , nam velle plura per modum unius , est velle plura prout inter se sunt connexa , verbi gratia velle unum prout causat aliud , velle autem plura vt plura , est velle illa prout nullam dicunt inter se connexionem , v.g. velle Petru , & Paulum , sunt duo decretorum velle autem animam , & eius potentias non sunt duo decretorum , sed unicum : velle Petri sanitatem ,

Quando-
nam de-
creta sint
distincta.

De voluntate Dei.

123

sanitatem, & velle illius gloriam duo sunt decreta: velle autem sanitatem propter gloriam unum est decretum. Inde tunc in Deo sunt duo decreta per rationem distincta quando respondent actibus distinctis voluntatis creatae, sed quando Deus vult plura sine connexione inter illa, decretum illud responderet pluribus decretis voluntatis creatae, ergo tunc sunt plura decreta, & ob hanc causam, ut ostendam infra, intentio finis, & electio mediorum, in Deo sunt aliquando actus distincti per rationem, quando scilicet Deus vult, absolute finem per aliqua media quaecumque tandem illa sunt, non enim vult finem ut connexum cum talibus medijs, neque media ut connexa cum tali fine, vult enim tunc plura, ut plura. Aliquando autem intentio & electio sunt unum numero indivisibilis decretum, quia Deus vult finem & media, ut inuicem connexa, ita ut non velit finem nisi per talia media, neque velit media nisi propter talem finem, tunc enim vult plura per modum unius, & hoc pro sequenti quæstione de prædestinatione valde notandum erit, sicut & quod sequitur de ordine inter Dei decreta.

Quomodo
unum sit
alio prius.

Dico secundum, inter libera Dei decreta datur ordo aliquis & prioritas non realis sed virtualis tantum, & per rationem: atque ita in diuinis decretis plura distinguere licet signa rationis, contra duos autores nuper citatos.

Ratio est, quia tunc datur ordo virtualis, & prioritas per rationem quando intellectus habet fundamentum concipiendi unum decretum prius quam aliud sed habemus fundamentum concipiendi unum Dei decretum prius quam aliud, sicut scientiam concipiimus ut priorem volitione, quod probo, tunc intellectus concipit unum decretum ut prius altero, quando unum decretum presupponitur ab altero, sed unum decretum presupponitur ab altero, sicut decretum presupponit scientiam, ergo sicut scientia est prior decreto, sic unum decretum est prius altero. Denique quærum vtrum Deus prius res videat ut possibiles per scientiam simplicem, quam ut futuras per scientiam visionis vtrum prius debeat concipi velle permittere peccatum quam velle illud punire, prius videre peccatum Iudea quam illum reprobare. Poisuntque alia congeri ex quibus manifeste patet posse cum fundamento in re concipi a nobis unum decretum esse alio prius.

Breuius igitur sic arguo ut concipientur in Deo plura decreta & unum alio prius sufficit ut sit distinctio, & dependentia non mutua in obiectis & fundamentum ex parte Dei, cum Deus permittit peccatum Iudea, decernitque illud punire, est distinctio & dependentia non mutua inter peccatum & penitentiam, ex parte autem Dei est aequivalentia, nam actus infinitus Dei aequivalat actibus distinctis, ergo possunt a nobis concipi plura in Deo decreta, tota ergo difficultas est circa propriam radicem illius prioritatis decretorum.

Dico tertio, tunc unum decretum per rationem est prius altero, quando unum obiectum prout est volatum, ita causat obiectum alterius decreti ut ab eo non causetur verbi gratia vult Deus solem propter hominem, & non contra, tunc prius vult hominem quam solem: tunc autem unum decretum est alio posterius, quando unum obiectum prout volutum causat ab obiecto alterius decreti, & illud non causat. Tunc autem duo decreta sunt simul, neque inter illa est ordo prioris, & posterioris, quoties obiectum unius decreti non causat obiectum alterius decreti, nec ab eo causat prout volutum, vel certe causat illud & ab eo causat.

Ratio est, quia nulla potest assignari alia radix huius prioritatis quam prioritas inter obiecta prout voluta ut recte ostenditur in ratione dubitandi, non

enim petitur ex maiori propinquitate obiecti ad finem, nec ex obiectis secundum se, cum saepè obiecta non sint inter se connexa nisi ex Dei voluntate.

Tantum manet difficultas in primo & secundo argumento proposita, quid sit nouum in rerum natura, quando Deus vult plura ut plura, quod non sit, quando Deus vult plura per modum unius: vel etiam quid sit nouum, quando obiectum unius decreti prout voluntum, causat obiectum alterius decreti. Quid inquam sit illa connexio, vel causalitas obiecti ut voluti, quæ non ponit aliquid vel in Deo qui est immutabilis, vel in obiectis quæ manent immutata intrinsecè, dicunturque solum mutari per denominationem ab actu diuino.

Sed hoc totum soluebam quæst. 2. cum ostenderem circa quos actus libera, esse possit voluntas diuina, & ordinare media eadem ad varios fines, eo quod talia media per hanc Dei ordinationem moraliter mutari dicantur; actus enim ille Dei propter infinitatem aequivaler actu cuiuscunq; creature, & sine mutatione in se ipso facit mutationem moralem in obiecto. Quod idem locum omnino haberet in casu proposito, ubi Deus vult plura ut plura, & unum obiectum vult causari finaliter ab altero, sufficit enim ad hec omnia mutatio moralis facta in obiectis, & causata per actum diuinæ voluntatis infinitum in generale actus.

Addebatur in fine secundi argumenti, posse obiectum unius decreti causari ut volutum ab obiecto alterius decreti, quin detur inter illa decreta huiusmodi ordo & prioritas, hoc enim concedebam in tertia conclusione. Si enim obiectum unius decreti sic causet, ut non causetur ab obiecto alterius decreti tunc decretum illud est distinctum ab altero, & est illo prius, si autem ita causet ut etiam causetur, tunc decretum unum nec est altero prius, nec est distinctum per rationem ab altero; quia idem est actus quo Deus vult plura ut connexa inter se quod est velle illa per modum unius.

Ad terriam, nego illam prioritatem rationis esse solum in obiectis, est enim etiam in ipsis actibus quos cum fundamento in re potest intellectus concipere ut distinctos, & subordinatos, cum unus intelligatur esse ratio alterius & presupponi ab altero.

Neque dicas manifestū huc esse circulum, nam obiecta dicuntur subordinata & connexa prout voluntas, id est per decretum diuinum, & decretum dicitur prius per ipsum obiectum.

Respond. enim, nullum hinc esse circulum, ubi effectus cognoscitur per causam, & causa per effectum; subordinationis enim obiectorum tunc est effectus decreti diuinī, & decretum diuinum ut illius causa cognoscitur per subordinationem obiectorum tanquam per aliquid posterius, & ab eo causatum.

S E C T I O . IV.

Sanctitas, & virtutes voluntatis diuinæ.

C

Eritum est primò, esse in Deo propriissime, dicunt sanctitatem, quæ non est aliud, quam perfectissima voluntas diuinæ adæquatio cum æternâ legge, ac ratione increata, est autem sanctitas illa infinita simpliciter secundum omnem modum & secundum omnem perfectionem sanctitatis.

Primo, dixi Deum esse propriæ ac vere sanctum, quod si alia omnia filerent, dicunt sancte in modis intensissimâ voce clamant duo Seraphini, coram throno Dei, neque cessant die ac nocte dicere, in modis non semel sed ter, in modis alternant sanctum. Et quasi nihil sciens, nihil viderent, aut mirarentur in Deo aliud in quo vident omnia clamant sanctus. Patet enim sanctissimum necessarium Deum esse, quia sanctitas est adæ-

Deum esse
sanctum.

Tom. I.

Q. 2. quatuor,

quatio, & commensuratio perfecta voluntatis in actu & habitu cum æterna lege. Vnde vocatur à Sanct. Dionysio *impeccabilitas & puritas omnino immaculata*. Deus autem per identitatem adæquatius est æterna illi legi, ac inceœta ratione ut patet, atque adeò Deus essentialiter est sanctus, cum implicet contradictionem ut actus voluntatis Dei non sit adæquatius iudicio rationis cum quo unum est essentialiter.

*Quid sit
Dei sancti-
tas.*

Secundò, dixi quid sit Deum esse sanctum, est enim, ut dixi, voluntatem diuinam, & omnes eius actus esse perfectissimo modo commensuratos cum æterna lege, quæ non est aliud quam recta ratio diuina prout dictat omnia, quæ nature rationali sunt cœnientia, rectitudo ergo illa, & conformitas voluntatis diuina cum hac idea, est id ipsum quod vocatur sanctitas, vel habitualis quatenus in ipso Deo resideret, vel actualis, quatenus in omnibus eius actibus reperitur, estque illa bonitas moralis & (ut dixi) puritas omnimoda. Imò etiam cum essentia ipsa Dei, sit regula illa & iudicium rectum, per amorem autem huius legis illi maximè adæquemur, optimè quoque dicitur amor Dei esse sanctitas perfectissima. Deinde vero cum illa sanctitas ut dixi sit conformitas illa cum recta ratione, illius veluti partes quædam sunt omnes omnino virtutes, quatenus circa particulares materias faciunt voluntatem, & eius actus commensuratos & conformes æternæ legi. Dici ergo potest sanctitas Dei esse rectitudo, & iustitia perfectissima, esse omnimoda eius puritas, esse amor infinitus quo se ipsum amat, ac demùm esse virtutum omnium cumulus, quatenus partes veluti quædam sunt infinitæ huius rectitudinis.

*Quanta sit
Dei sancti-
tas.*

Tertiò, dixi quām perfectè sanctus sit Deus, est enim omni modo excogibili sanctus ut expenditur rectè à Lessio 1.8. Est enim primò sanctus obiectivè, quia est obiectum omnis planè sanctitatis, cum sanctitas sit, ut dixi, commensuratio cum æterna lege, ac illius amor; Deo enim qui purissimus est, adhærere per amorem est esse purum & sanctum: sicut adhærere rebus inferioribus est esse impurum. Secundo est sanctus exemplariter, quia est ipse per se recta ratio & illa pulcherrima lex radijs ipsius Deitatis exarata in mente Dei que regula est totius bonitatis moralis. Tertiò, est sanctus formaliter, quia est formaliter sui amor & illa rectitudo, non autem per aliquid superadditum. Quartò, est sanctus infinitè tūm intensuè, tūm extensiue, quia se ipsum & rectitudinem suam, & legem æternam amat infinitè, quantum scilicet amabilis est, & quām perfectè illam concipit, ex quo sequitur, ut peccatum perfectè oderit, quia infinitè se ipsum, & rectitudinem amat oppositam peccato. Deinde infinita est extensiue illa sanctitas, quia in omnibus se ipsum amat infinitè, imò extendit se illa sanctitas ad omnia quæ Deus in essentia sua cernit, illa enim omnia propter ipsum infinitè illi placent. Quintò, sanctus est eminenter, vel potius emanatiuè, communicatiuè, fœcundè, omnia enim per se ipsum, & quasi attactu suo sanctificat. Primo, praesentia suæ substantiæ, sapientiæ, potentia, mundum vniuersum veluti templum quoddam consecrat. Secundò, animam rationalem cognitione ac amore suo. Tertiò Christum ipsum, in quo substantialiter posuit totam suam sanctitatem ut per eam homines sanctificaret, de illius enim plenitudine haurimus omnes præser-tim per symbola sacramentorum, ubi totus in nos efflu fons sanctificationis. Ut video quantum à crea-ta sanctitate differat inœcta sanctitas; est enim es-sentialis, est substantia, est infinita, est exuberans, &c.

Certum est secundo, virtutes omnes quæ non ha-bent essentialiter adjunctam imperfectionem, esse in Deo perfectissimas, quia illæ omnes, ut dixi, rectitudi-nes quædam sunt, & veluti partes plenissimæ illius

*Quales in
Deo sunt
virtutes.*

rectitudinis quæ sanctitas est, quasi gemma huius dia-matis, & stellæ huius firmamenti, esset autē infinitū differere de singulis. Est enim in Deo caritas erga se ipsum, tūm intensuè tūm extensiue infinita, quoad omnes actus, quoad omnes modos, quoad omnes fru-ctus perfectissimi amoris. Est in Deo misericordia, quæ non dicit essentialiter tristitiam, sed voluntate in intensissimam subleuandi & consolandi miseros, quæ voluntas quām sit sincera, quām incensa, quām efficax testantur natura, gratia, gloria; quidquid enim ha-bet sapientia lucis, quidquid bonitas suavitatis, quidquid prouidentia benignitatis, hoc totum misericordiæ viscera exugunt, ut in nos deruent salutem, redempcionem, beatitudinem. Hinc venia peccatorum, sacramenta, Christus ipse mensura infinita misericordia sine mensura. Iustitia nulla est in Deo secundum propriam, & adæquatam rationem iustitia cui est essentialie debitum recipere ita strictum, ut si violetur fiat iniuria, Deus autē Dominus omnium iurium creature nullam facere posset iniuriam licet negaret creaturæ, quæ promisit, etiamsi aliunde ratione sanctitatis & fidelitatis diuinæ id si prorsus impossibile. Reperitur tamen vera quædam iustitia in Deo seclusis imperfectionibus, præsertim legalis, & vindicatiua, quia de re fuse dicam agens de iustitia. Sunt etiam in Deo veritas, fidelitas, magnificencia, & liberalitas, clementia, benignitas, longanimitas: gratitudo in Deo non reperitur, quia non potest recipere beneficium: fortitudo, & temperantia non sunt in Deo nisi metaphoricè, quia moderantur passiones: religio, pietas, obseruantia, obedientia recipiunt alterum ut superiore, quod in Deo locum non habet.

DISPUTATIO V.

De Prouidentia Dei. Quæst. 22. 23. 24.

 XPLICATA signallatim perfectione tūm intellectus, tūm voluntatis, sequitur prouidentia, quæ utriusque potentia adscribiatur. Attributum sanè Dei omnium oculis maximè appetibile ut ait Irenæus l. 2. c. 5. & tamen res vna quæstu maxima & inuentu difficillima inquit Boëthius l. 5. consolat. Prosa 6. cuius consideratio tres omnino partes habere potest. Prima sit de prouidentia Dei generatim, secunda de prouidentia Dei supernaturali erga electos, quæ dicitur vulgo prædestinatio, tercia de prouidentia Dei erga reprobos, quæ dicitur reprobatio.

QVÆSTIO I.

De Prouidentia Dei generatim. Quæst. 22.

E xplicant eam, & probant fusissimè naturales omnes philosophi, quia illa clausa est & gubernaculum, quo mundana machina stabilis & inconcussa seruator teste Boëth. l. 3. Prosa 12. mihi vero ad solam Dei prouidentiam supernaturalem properant satis erit breuiter dicere, an illa sit, quid sit, & qualis sit.

SECTIO I.

An & quotuplex in Deo sit Prouidentia.

Hæc quæstio est, quæ reos & pœnâ dignos efficeret potest disputatores suos (inquit Clemens Alexandr. l. 5. Stromatum c. 10.) si enim Deus est, utique prouidentis est ut Deus, nec aliter ei tribuit potest diuinitas ut ait Laetantius mox citandus, Negarunt illam pauci & perditissimæ fainæ, homines inter Ethpicos Epicuræi, inter Pseudo-Chris-tianos